

Book Chapter Contribution By Dr. A. N. Sonar

CBCS
PATTERN

Also Available in
e-Book

Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University

T.Y.B.Sc. ■ SEM VI ■ CH 607, 608, 609

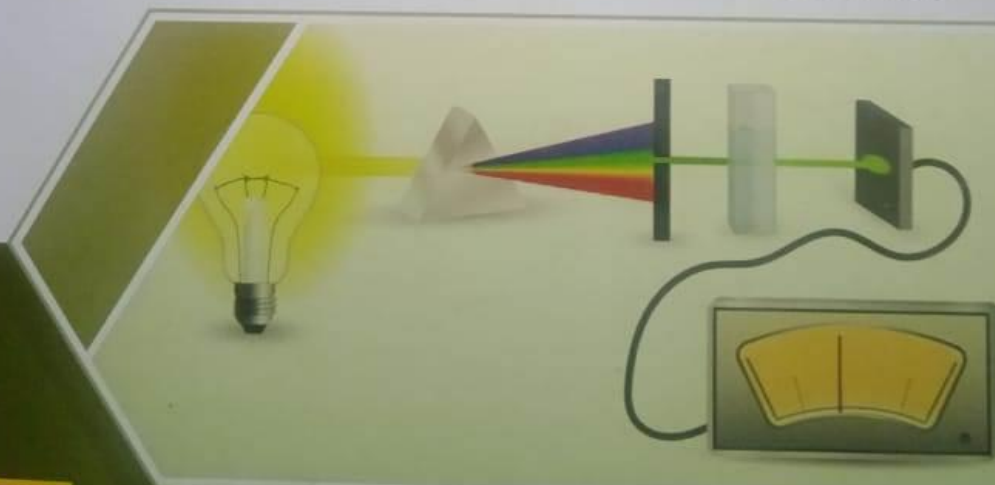
PRACTICAL CHEMISTRY

(PHYSICAL, INORGANIC, ORGANIC)

Prof. (Dr) A. M. Nemade
Dr. H. A. Mahajan
S. L. Vispute
Dr. A. N. Sonar

M. S. Patil
Dr. J. U. Patil
Dr. V. B. Jadhav
Dr. R. G. Mahale

M. T. Chaudhari
Dr. M. K. Patel
Dr. Mrs. P. S. Sathe
Dr. R. S. Dhivare

CHEMISTRY

As Per New Syllabus of
Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University

T.Y.B.Sc. ■ CHEMISTRY ■ SEM VI

Download Prashant Publications app for e-Books

PRASHANT PUBLICATIONS

3, Pratap Nagar, Shri Sant Dnyaneshwar Mandir Road,
Near Nutan Maratha College, Jalgaon - 425 001. (India)
Ph. : 0257-2235520, 2232800, Mob. : 9421636460
E-Mail : prashantpublication.jal@gmail.com
Visit us at www.prashantpublications.com

Also Available in
e-Book
kopykitab.com

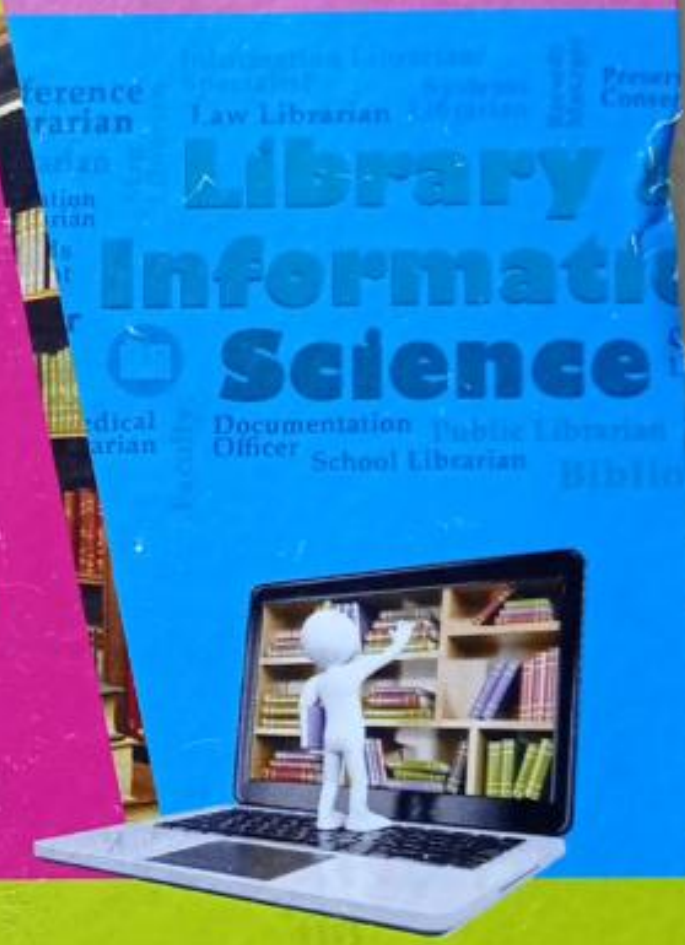

ISBN 978-93-90483-96-9

9789390483969

Recent Trends in Library and Information Science

Editor,
Dr. Rajeev R. Paithankar
Shankar A. Dhande

KNOWLEDGE WORLD PUBLICATION

Recent Trends in Library and Information Science

Edited by

Dr. Rajeev R. Paithankar
Librarian

Toshniwal Arts, Commerce & Science College
Sengaon Dist. Hingoli, Maharashtra, India

&

Mr. Shankar A. Dhande
Librarian

Vaidyanath College
Arts, Commerce & Science
Parli Vaijanath, Dist. Beed Maharashtra. India

Knowledge World Publication

Beed (M.S.) India

- **Recent Trends in Library and Information Science**
Editors,
Dr. Rajeev R. Paithankar &
Mr. Shankar A. Dhande

- **First Edition: 2021**

- **Copyright © 2021 Reserved with Editor**

- **Published By:**

Knowledge World Publication,

Sharadanagar, Parli Vaijanath

Dist. Beed. 431515 (M.S.) India

Email: knowledgeworldpub@gmail.com

- **Printed At**

Bharat offset Printer

Station Road Parli (V) Beed.431515

- **ISBN: 978-81-949113-8-8**

- **Price 1500/-**

(One Thousand Five Hundred Only)

All rights reserved. No part of this publication should be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior written permission of the author, editor and publisher.

This book has been published in good faith that the material provided by authors is original. Every effort is made to ensure accuracy of material, but the editor, publisher and printer will not be held responsible for any inadvertent errors. In case of any dispute, all legal matters are to be settled under Beed jurisdiction only.

Section- 4
Information Literacy, Skill enrichment, and Knowledge Management

23	Awareness of Computer and Information Literacy Among College Student in Aurangabad City: A Study <i>Dr. Satish L. Padme</i>	280-294
24	Evaluation of Information Services and Facilities Offered by Shri V. S. Naik College Library: A Study on User Perspective <i>Dr. B. G. Mukhyadal</i>	295-305
25.	Application of Soft Skill for Sustainable Library Reference and Information Services for Library and Information Science Professionals <i>Mangesh S. Talmale</i>	306-316
26.	Knowledge Management in Academic Libraries <i>Maria Jyothi Pothireddy & Dr. K. Rekha Rani</i>	317-326
	Index	327-329

Evaluation of Information Services and Facilities Offered by Shri V. S. Naik College Library: A Study on User Perspective

Dr. Mukhyadal B. G.

Librarian, Shri V. S. Naik Arts, Commerce and
Science College Raver, Dist Jalgaon

Abstract:

The paper deals with the present situation of the Shri V. S. Naik College Library as well as the study focus on the services provided by his/her users. The survey shows the objectives, Scope of the study, and methodology used for present study.

Keywords: Library Services; Library Facility; Evaluation of Information Services; Shri. V. S. Naik College Library.

I. Introduction

Library occupies an important place in the modern educational system. Class room instruction will not provide all the opportunities needed for attaining all the complex educational objectives. It is here that the libraries come to help the student community (Mallaiah and Badami, 1993). A library is a services institution. Its services should be aimed to satisfy its users for whom the library is established, maintained and

developed (Naik, 1990). Sources and users are the two pillars upon which library services are rests. The prime objective of organization and administration of the library is to facilitate the user community to exploit and harness fully the resources of the library for the maximum use.

Definition: As quoted by Kebede (1999) evaluation is one of the major functions of a manager in an organization. In management, evaluation is the same as performance appraisal. Evaluation involves the use of research methods to measure the effectiveness of library and information services and systems. It is also called action research because of its application in assessing the effectiveness of specific programmes or measuring particular skills or approaches (Marshall 1995).

i. Concepts of Library Evaluation

What is to be measured? The measurement of effectiveness is a complex issue particularly in social systems which the library is one. There is a great diversity of approaches, methods and techniques because there are no universally accepted measures, measuring units or methods (Alemna, 1999).

II. Objectives of The Study

The study has been conducted with the following objectives:

- To envisages the up to-datedness' of college library collection with regards to the needs of its users.
- To analyze the satisfaction level of users with different types of services being provided by the college libraries.
- To know the background of the Shri. V. S. Naik college library
- To assess the existing situation of the library.

III. Scope and Limitation of The Study

The Scope of the Study is limited to arts, commerce and Science Students of Shri V. S. Naik College Raver.

IV. Methodology Used for The Study

The present study is adopted survey method to collect the data; a simple questionnaire was formulated keeping in view the objective of the study. The questionnaire consisted of simple and open-ended questions with ample number of options. It carried the assurance to the readers that their responses would be kept confidential and will be used for re-search purposes only so that the respondents could freely express their personnel views and opinions. During the preparation of this paper, an attempt was made to collect the required data from all avail-able sources. However, sample survey method is used for the study. Questionnaires were distributed only regular students.

The questionnaires were distributed to frequently visiting students. There were 160 questionnaires was distributed, and 150 filled questionnaires received from students.

V. Data Analysis

The data analysed with the help of following parameters.

1. Member of college library?

The questions were asked about the membership, and the responses received have been tabulated in Table No.1

Table No.1: Member of college library

Particular	Member of Library	%
Yes	150	100
No.	0	0
Total	150	100

It can be noted from the table no. 1 that 100% of the respondents are the member of the library, its shows that the majority of the students having membership of the library.

2. How long have you been using this library?

The questions were asked about how long have you using the library, the responses received have been presented in Table No.2

Table No.2: How long have you been using this library?

Sr. No	Duration	No. of Respondents	%
1	From One Year	31	20.67
2	From Two Years	46	30.67
3	Three Years	73	48.67
4	More Than Three Years		0.00
Total		150	100.00

The Table No.2 shows that the 48.67% of the respondents have been using library from three years, while 51.33% of the respondents are using library from one year to two years.

3. Frequency of Visit to the Library

The questions were asked about how often do you visit the library, and the responses received have been tabulated and presented in Table No.3

Table No.3: Frequency of Visit to the Library

Sr. No	Frequency of Visit to the Library	No. of Respondents	%
1	Almost Daily	95	63.33
2	Ones in a week	41	27.33
3	Twice in weeks	11	7.33
4	Once in a month	1	0.67
5	Sometimes	2	1.33
Total		150	100.00

It is observed from the Table No. 3 that the Majority of the respondents 63.33% visited to the library daily; 27.33% of the respondents visited library in once in a week, while only 8% of the respondents visited library twice in weeks, and once in a month, only 1.33% respondents use/visited library sometime.

4. Why you do usually come to the library.

The questions were asked regarding why do you usually come to the library, and the responses received have been tabulated in Table No. 4.

Table No. 4: Why you do usually come to the library

Sr. No	Purpose of Library Visit	No. of Respondents	Percent
1	To Study	53	35.33
3	To borrow books	31	20.67
4	Internet use	27	18.00
2	To read magazines & journals	23	15.33
5	Attend to read news paper	9	6.00
6	Consult Librarian in locating information	7	4.67
	Total	150	100.00

It can be noted from the table no.4 that 35.33% of the respondents are visited library for study purpose and 38.67% of the respondents visited library for borrow the books and Internet use, while 21.33% respondents comes To read magazines & journals and newspaper reading and only 4.67% respondents visited library for Consult Librarian in locating information.

5. Resources of library do you read regularly?

The questions were asked about the resources of library they used regularly and the responses received have been presented in Table No.5

Table No.5: Resources of library used regularly

Sr. No	Resources of Library used Regularly	No. of Respondents	percent
4	Competitive Exam Books	63	42.00
1	Reference books	42	28.00
2	Text books and E-Resources	19	12.67
3	Novel & Short Stories	16	10.67
5	Biography & Autobiography	7	4.67
6	Personality Development	3	2.00
Total		150	100.00

It can be observed from the Table no.5 that 42% of the respondents are using competitive exam books, 28% of the respondents are using Reference books; text books and E-resources; Novels and Short Stories and Biography & Autobiography, while only 2% respondents using Personality Development books.

6. Satisfaction of Users Regarding Library Collection

The questions were asked about the satisfaction of users regarding library collection, and the responses received from the respondents are tabulated in Table no. 6

Table no. 6: Satisfaction of Users Regarding Library Collection

Sr. No	Satisfaction	No. of Respondents	%
1	Always	45	30.00
2	Mostly	83	55.33

3	Sometimes	19	12.67
4	Never	3	2.00
Total		150	100.00

While analysis of data it is revealed that 55.33 % of the students are of the opinion that collection in the libraries is appropriate to their course. While as 2 % are of the opinion that their collection never meets their course needs. A total of 30 % and 12.67 % show that the range of users is satisfied always and sometimes respectively. Thus, the results reveal that the users are mostly satisfied with their college library collection.

7. Newspapers subscribed

The questions were asked regarding satisfaction level of Newspapers subscribed in the library; the responses received from the students/ members is presented in Table No.7

Table No.7: Newspapers subscribed

Sr. No	Particular	No. of Respondents	%
1	Satisfied	128	85.33
2	Dissatisfied	19	12.67
3	Not Respond	3	2.00
Total		150	100.00

The study revealed that 85.33% respondents satisfied with the number of newspapers subscribed. While a few users 12.67% are dissatisfied with the number of newspapers subscribed, only 2% respondents not respond on such questions. Hence, the authorities concerned should take necessary steps to subscribe a greater number of newspapers as required by the users of Shri. V. S. Naik College libraries.

8. Response Regarding the Availability of Computers/Internet Facility

The questions were asked about the Computer/Internet Facility, and the responses received have been tabulated in Table No. 8

Table No. 8: Response Regarding the Availability of Computers/Internet Facility

Sr. No	Satisfaction	No. of Respondents	%
1	Fully Satisfied	76	50.67
2	Moderately Satisfied	24	16.00
3	Barely Satisfied	9	6.00
4	Not Satisfied	41	27.33
Total		150	100.00

It can be noted from the table no. 8 that 50.67% of the respondents are fully satisfied with the available Internet facility, and 22% respondents are moderately and barely satisfied while 27.33% respondents have not satisfied with the available internet facility.

9. When you came to the library does a staff member readily assist you?

The questions were asked about the library staff member assist you when they come to library, and the responses received have been presented in Table No. 9

Table No. 9: Library staff member Assist you when you come to the Library

Sr. No	Particular	No. of Respondents	%
1	Yes	139	92.67
2	No	11	7.33
Total		150	100.00

It is observed from the Table No. 9 that the majority of the users (92.67%) are satisfied with efficiency, behaviour and the assistance of the library staff, while 7.33% respondents not satisfied with the assistance of the Library staff.

10. As your opinion how college library look like itself.

The questions were asked regarding opinion how college library look like itself, and the responses received from the respondents have been tabulated and presented in Table No.10

Table No.10: opinion about how college library looks like itself

Sr. No	Particular	No. of Respondents	%
1	Quite place to work or study	73	48.67
2	Convenience	31	20.67
3	Attractiveness of the facilities	29	19.33
4	Computer facilities (enough, up to date)	17	11.33
Total		150	100.00

It is revealed from the table no.10 that 48.67% respondent's opinion that the college library looks like itself quite place to work or study, 20.67% respondent's opinion that the college library has convenience, 19.33% stated that the college library has Attractiveness of the facilities, while only 11.33% of the respondent's opinion that the college library has Computer facilities enough, up to date.

11. Conclusion

Hundred percent of the respondents are the member of the library; 48.67% of the respondents have been using library from three years; Majority of the respondents 63.33% visited to the library daily; 35.33% of the respondents are visited library for study purpose; 42% of the respondents are using competitive exam books; 55.33 % of the students are of the opinion that collection in the libraries is appropriate to their course; 85.33% respondents satisfied with the number of newspapers subscribed; 50.67% of the respondents are fully satisfied with the available Internet facility; majority of the users (92.67%) are satisfied with efficiency, behaviour and the assistance of the library staff; and 48.67% respondents opinion that the college library look like itself quite place to work or study. The conclusions of the study will be helpful to the higher authorities and librarians of the colleges in terms of knowing the collection, user perspectives and services and made aware them about the strength and weakness of the library.

Reference:

- Alemna A. A. (1999). Library evaluation: some options for academic libraries", *Aslib Proceedings, Vol. 51(7)*, pp.243-246
- Ameen, Kanwal and Haider, S.J. (2007). *Evolving Paradigm and Challenges of Collection Management (CM) in University Libraries of Pakistan*. *Collection Building*. 26 (2) 54-58.
- Biradar, B.S., Kumar, P.D., and Mahesh, Y. (2009). *Use of Information Sources and Services in Library of Agriculture Science College, Shimoga: A Case Study*. *Annual of Library and Information Science*. 56; 63-68.
- Daxa L., Gajera and Neharika Udani (2013). *A Study of the Pharmacy College Library Collection Development, Services and User Satisfaction*. *Indian Journal of Applied Research*. 3 (1) 77-78.
- Kebede, G. (1999). "Performance evaluation in library and information systems of developing countries: a study of the literature" *Libri*, vol. 49, pp.106-119.

- Mallaiah, T.Y. and Badami, K.K. (1993). Library and information service facilities in Mangalore Uni-versity library from the research scholar's point of view: A survey. *Annals of library science and documentation*. 40(4), pp.55-165.
- Mangrum, S., and Pozzebon, M.E. (2012). *Use of Collection Development Policies in Electronic Resource Management*. Collection Building. 31 (3) 108-114.
- Marshall, J. G. (1995). Using evaluation research methods to improve quality" *Health libraries review*, Vol. 12, pp.159-172.
- Mukhyadal B. G. and Khandare R. B. (2015) User Perceptions towards Internet Resources and Services in Shri V. S. Naik College Library Raver: A Study. Paper published in UGC sponsored two days National Level Seminar on Re-forming College Library Services in ICT (NS-RCLS) to be held at Arunodaya Dnyan Prasarak Mandal's, Women's College of Arts, Commerce and Home Science, Jalgaon on 26-27 March, 2015pp.131-137
- Murugan, S., Sundaravadivel and Thirunavukarasa, N. (2010). *Collection, Services and Infrastructure Facilities in Rural Medical College Library, Perundurai, Tamilnadu*. Indian Journal of Information Science and Services. 4 (1), pp.49-53.
- Naik, C. (1990). Education and values. *University news*. 33(20), pp.25-26
- Pratap, B., and Joshi, M. (2009). Status of Education Libraries in Selected District of Punjab: A Survey. *Annals of Library and Information Science Studies*. 56; 192-200.
- Ratha, Bhupendra. (2017). Collection Development. School of Library and Information Science Devi Ahilya University, Indore. <http://www.clib.dauniv.ac.in/E-Lecture/Collection%20Development.pdf>. Accessed on 22nd March, 2017.

PUBLICATION CERTIFICATE

This publication certificate has been issued to

डॉ. जी. आर. देबरे

For publication of research paper titled

'नव्वदोत्तरी कवितेची समीक्षा स्वरूप आणि विशेष'

Published in *Purakala* with ISSN 0971-2143

Vol. 31 Issue 39 Month June Year 2020

Impact Factor 5.60

The journal is indexed, peer reviewed and listed in UGC Care.

Dh. J. Ar. Debre

Editor

Note: This eCertificate is valid with published papers and the paper must be available online at
<https://www.purakala.com/index.php/0971-2143>

'नव्वदोत्तरी कवितेची समीक्षा स्वरूपआणि विशेष'

डॉ. जी. आर. डेंबरे
मराठी विभाग
श्री. व्ही. एस. नाईक महाविद्यालय रावेर
तालुका रावेर, जिल्हा जळगाव
dhembregr@gmail.com

प्रस्तावना

समीक्षा या संकल्पनेत विश्लेषण आणि मूल्यमापन प्रक्रियेला महत्त्व असते. लेखक वाचक आणि समीक्षक या साहित्य व्यवहारातील महत्त्वपूर्ण घटकांना सांधणारा दुवा म्हणजे समीक्षा होय. लेखक वाचक आणि समीक्षक यांना मार्गदर्शक दिशा दिग्दर्शनासाठी समीक्षाव्यवहाराचे उपयोजन होते. लेखकाच्या ठायी असणाऱ्या विशेष क्षमता व न्यूनता प्रकट करण्यासाठी समीक्षा महत्त्वाची ठरते. वाचकाच्या साहित्य आकलनाला व्यापक करण्यासाठी समीक्षा महत्त्वाची असते. समीक्षकाची साहित्याच्या प्रकृतीची आणि स्थिती मतीची जाण अधिक प्रगल्भ करण्यासाठी समीक्षा व्यवहार महत्त्वाचा ठरतो. वा. ला. कुलकर्णी याबद्दल लिहितात 'साहित्य ही समाजाची एक अत्यंत महत्त्वाची सांस्कृतिक गरज आहे. ज्या समाजाला त्याचे स्वतःचे असे साहित्य नाही त्याच्या सांस्कृतिक जीवनात मोठी उणीव निर्माण होते ; म्हणूनच समाजाला त्यांच्या साहित्याबद्दल सोत्साही करणे, त्यात घ्यायला मदत करणे, साहित्य व्यापार हा आपल्या जीवनाचा एक महत्त्वाचा घटक आहे याची योग्य जाण त्याच्या ठिकाणी निर्माण करणे हे साहित्य समीक्षेचे अप्रत्यक्ष प्रयोजन ठरते. 'मानवी समाजजीवनातील सांस्कृतिक विश्वातील साहित्य व्यवहार व समीक्षा यांच्यातील परस्पर संबंधावर वरील विश्लेषणातून प्रकाश पडतो. कविता या वाङ्मय प्रकाराची समीक्षा विस्तृत व व्यापक स्वरूपात झालेली आहे. नव्वदोत्तरी कवितेची समीक्षा संख्यात्मक दृष्ट्या मोठ्या प्रमाणात झालेली आहे. नव्वदोत्तरी कवितेचे मूल्यमापन करून केवळ न थांबता नव्वदोत्तरी काव्य समीक्षा पूर्वकालीन मराठी कवितेचे पुनर्मूल्यमापन करते. विशेषता नवकविता व साठोत्तरी कवितेचे पुनर्मूल्यमापन नव्वदोत्तरीकाव्य समीक्षेने केले आहे. साठोत्तरी कवितेची चिकित्सा करून साठोत्तरी कवींचे सामर्थ्य व खुजेपणा मांडण्याचा प्रयत्न नव्याने झालेला दिसतो. आजही काव्य समीक्षेच्या प्रांतात मूल्यमापन व पुनर्मूल्यमापनाची प्रक्रिया सुरु आहे.

॥ अंतरी पेटवू जानज्योत ॥

Kavayitri Bahinabai Chaudhari
North Maharashtra University, Jalgaon

Certificate of Publication

This is to certify that **Dr. Ganpatrao Ramdas Dhembre** has published a paper or article titled as **कोरोना आणि शिक्षण क्षेत्रातील आजीबाणी** in the book with ISBN No. 978-93-90288-96-0 "**COVID EDUCATION**" published by Department of NSS, Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University, Jalgaon on dated 08th, March, 2021.

Santosh Khirade

Dr. Santosh Khirade
Editor & Area Coordinator, NSS,

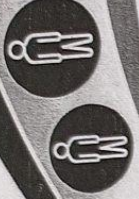

Pankajkumar Nannavare
Dr. Pankajkumar Nannavare
Editor & Director, NSS, KBC NMU, Jalgaon

Made for free with Certify'em

कोविड शिक्षण

कोरोना काळात 'गसेयो'ची जमजागृती

डॉ. पंकजकुमार नन्नवरे
डॉ. संतोष खिराडे

सद ज्ञान-अज्ञान
कोविड शिक्षण
समर्पित...

अथर्व पब्लिकेशन्स

कोविड शिक्षण (Covid Shikshan)

© सर्व हक्क सुरक्षित

ISBN : 978-93-90288-96-0

पुस्तक प्रकाशन क्र. ८०६

प्रकाशक

सुभाष भट्ट माळी

अथर्व पब्लिकेशन्स

घुळ : १७, दंडवदास कॉलनी, बरवडी रोड, घुळ-४२४ ००१.

संपर्क : ९४०५२०६२३०

जळगाव : शांति नं. ३, नक्षत्र अपार्टमेंट, शाहूनगर हॉसिंग सोसायटी,

तेली समाज मंगल कार्यालयासमीर, जळगाव - ४२५००१.

संपर्क : ०२५७-२२३१६६६६, ९७६४६९४९४९७

ई-मेल : atharvapublications@gmail.com

वेबसाईट : www.atharvapublications.com

प्रथमावृत्ती : ८ मार्च २०२१

अथर्व पब्लिकेशन्स

मूल्य : ३५०/-

E-Book available on

amazon.in ■ pdfbook.com ■ atharvapublications.com

या पुस्तकातील कोणत्याही भागाचे पुनर्निर्माण अथवा बापर इलेक्ट्रॉनिक अथवा यांत्रिकी साधनांनी
- फोटोकॉपींग, रेकॉर्डिंग किंवा कोणत्याही प्रकारे माहिती सादवणुकीच्या तंत्रज्ञानातून प्रकाशकाच्या
व लेखकाच्या लेखी परवानगीशिवाय करता येणार नाही. सर्व हक्क राखून ठेवले आहेत.
सदृश पुस्तकातील लेखातील मते ही त्या - त्या लेखकांची वैयक्तिक आहेत. त्या त्या मताशी
प्रकाशक व संपादक सहमत असतीलच असे नाही.

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठाच्या राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाद्वारे कोरोना जगुतीविषयक 'कोविड शिक्षण' हा ग्रंथ प्रकाशित होत आहे. त्याबद्दल मनापासून अत्यंत आनंद होत आहे. विद्यापीठ परिक्षेसाठी जळगाव, धुळे आणि नंदुरबार या तिन्ही जिल्हांतील राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्वयंसेवकांनी घटगुती मास्क स्वतः तयार करून वितरित करणे, सेमिनारप्रकारचा वापर करणे, जनसामान्यात हात धुणे व सामाजिक अंतर राखणे याविषयी भरिब कार्य केले. हे सर्व केलेले कार्य शिक्षक, विद्यार्थी व इतर सामाजिक घटकापर्यंत पोहोचविण्याच्या हेतूने ग्रंथाचे संपादन केले जात आहे. खरोखरच हा चांगला उपक्रम आहे. ग्रंथाचे लेखक आणि संपादकांचे अभिनंदन, तसेच या ग्रंथाकरिता माझ्या मनःपूर्वक हार्दिक शुभेच्छा....!

प्रा. भा. व्यं. पवार
प्र. कुलसचिव
कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ,
जळगाव

कार्यलय : ११३ - २१३ - ३२१८८४५, २१३१२१३५ कॅम्प : १११ - २१३ - ३२१८८४५
ई मेल : mp@kbcnmmu.ac.in वेबसाईट : www.kbcnmmu.ac.in

अनुक्रमणिका

प्रस्तावना	१३
प्राचार्य डॉ. अरुण क. साळुंके	
संपादकीय	१६
- डॉ. पंकजकुमार नरवरे, डॉ. संतोष खिराडे	
'कोरोना' निवारणार्थ 'ससेयो' ची भूमिका	१९
डॉ. पंकजकुमार ज्ञानंराम नरवरे	
कोरोना जनजागृतीकारिता शिक्षण	२१
डॉ. संतोष काळूराम खिराडे	
कोरोना विद्यापीठा शिक्षणवरील प्रभाव	३९
शंकर शैलफडू साळुंके	
डॉ. संतोष काळूराम खिराडे	
प्रामीण ऑनलाइन शिक्षणाचे याम्बव	४६
श्रीमती पद्मश्री शिवराम राजगुरू	
कोरोना विद्यापीठ अन् शिक्षणप्रणालीवरील प्रभाव	५०
प्रा. बी. आय. परदेशी	
कोरोना व शिक्षणाचे बदलते स्वरूप	५६
जयश्री रामराव पाटील	
डॉ. संतोष काळूराम खिराडे	
कोरोना आणि बदललेली शिक्षणव्यवस्था	६१
मिलिंद मनोहर भारवे	
डॉ. संतोष काळूराम खिराडे	
कोरोना आणि शिक्षण क्षेत्रातील आणीबाणी	६६
डॉ. गणपतराव हेंबरे	
कोरोनाचे शिक्षण क्षेत्रातील दूरगामी परिणाम	७२
महेश प्रल्हाद कर्करे	

कोरोना आणि शिक्षण क्षेत्रातील आणीबाणी

डॉ. गणपतराव हेंबरे
सहाय्यक प्राध्यापक,
श्री. व्ही. एस. नाईक महाविद्यालय,
रावेर, ता. रावेर, जि. जळगाव

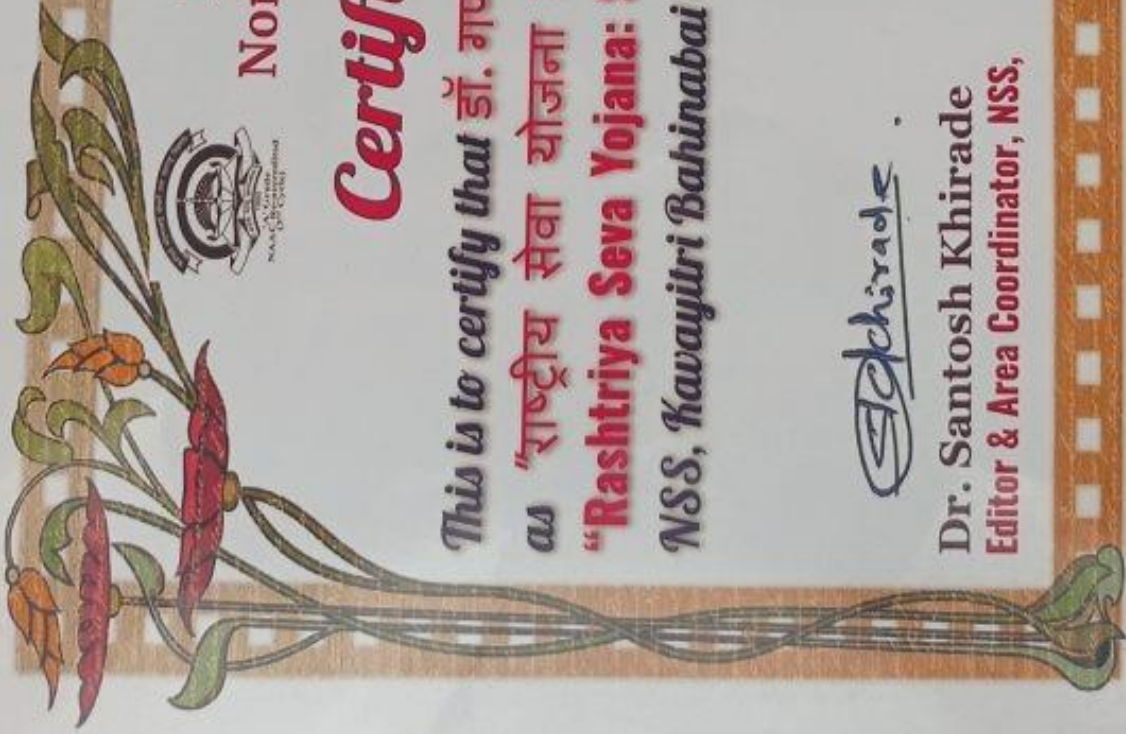
प्रस्तावना -

शिक्षण ही निरंतर चालणारी प्रक्रिया आहे. ज्ञान, कौशल्य, संवेदना, भावना, विचार, सृजन, माहिती या सर्वांना वृद्धिगत करणारी प्रक्रिया म्हणजे शिक्षण होय. आज कोरोना महामारीमुळे शिक्षणप्रणालीच्या अखंड निरंतरतेला बाधा पोहोचली आहे. कोरोना महामारीमुळे लाखो विद्यार्थी आणि हजारो शिक्षक घरात बसून आहेत. विद्यार्थ्यांना ज्ञानग्रहण करण्याची इच्छा आहे. शिक्षकांना ज्ञान देण्याची इच्छा आहे; परंतु दोघांच्या प्रत्यक्ष संवादावर मर्यादा आली आहे. आपण गेल्या ३०-४० वर्षांपासून जागतिकीकरणाच्या रेट्यामुळे काही मूलभूत क्षेत्राकडे दुर्लक्ष करित आहोत. शिक्षण, सार्वजनिक आरोग्य, सार्वजनिक वाहतूक व्यवस्था, कृषी, पिण्याचे पाणी, महिला सक्षमीकरण या सर्व मूलभूत क्षेत्रांकडे जाणीवपूर्वक, हेतुपुरस्सर आपण दुर्लक्ष करित आहोत. अनेक समस्यांची, प्रश्नांची आपणाला सोपी उत्तरे हवी आहेत. राजकारणी, प्रशासन केवळ दैनिक कामकाज हाताळत आहेत. भविष्याचा अंदाज बांधणाऱ्या नेतृत्वाची प्रशासन, शासन, राजकारणाच्या क्षेत्रात अत्यंत वानवा आहे. केवळ पायापुरती पाहण्याची वृत्ती सार्वजनिक झाली आहे. यातून नव्या समस्यांना, प्रश्नांना सामोरे जाण्याची कुठलीही नीती आपल्याजवळ समाज म्हणून आज घडीला नाही. कोरोना महामारीमुळे आता शिक्षणव्यवस्थेचे काय नियोजन करावे? यासंदर्भात शासनाकडे कुठलेही ठाम धोरण नाही. कोणतीही प्रभावी योजना नसल्यामुळे कोरोना महामारीत शिक्षणप्रणालीला कुलूप घालून जबाबदारी स्वीकारल्याचा भास हा पोकळ आहे. सगळी शिक्षणव्यवस्था बंद ठेवणे, म्हणजे सर्जनशील बुद्धिमत्तेवर जाणीवपूर्वक गंज चढविण्यासारखे आहे. तुमच्या हजारो मुलांच्या जिज्ञासेला काही काळ कुलूपबंद करण्याची तयारी शासन, प्रशासन स्तरावर दिसत आहे. शाळा, महाविद्यालये,

विद्यापीठे बंद राहिल्यामुळे कोणते असे मोठे नुकसान होणार आहे? कोणते असे उत्पादन थांबणार आहे? कोणता असा करोडोंचा शासनाचा कर बुडणार आहे? त्यामुळे शाळा, महाविद्यालये, विद्यापीठे बंद ठेवणे, हाच कोरोनावर मात करण्याचा अंतिम उपाय आहे, असा समज संपूर्ण समाजाचा झालेला आहे. कोरोनाचा संसर्ग टाळण्यासाठी शैक्षणिक संस्था बंद ठेवण्याशी मीही सहमत आहे; परंतु संपूर्ण ज्ञानप्रक्रिया थांबविण्याची वेळ आपल्यावर का आली? यामागील प्रक्रियेची कारणमीमांसा करण्याचा प्रयत्न प्रस्तुत लेखात केला आहे.

कोरोनापूर्व काळातील आपल्या शिक्षणप्रणालीतील काही मूलभूत प्रश्नांकडे मी आपले लक्ष केंद्रित करू इच्छितो. जगातील सर्वोत्तम शिक्षणप्रणाली असणाऱ्या देशांमध्ये एका वर्गात किती विद्यार्थी असतात? किती विद्यार्थ्यांमागे किती शिक्षक असतात? याचे प्रमाण किती असावे? याबद्दल निश्चित धोरण आहे. जगातील काही देशांचे उदाहरण आपण पाहूया...

जगातील प्रथम क्रमांकाचे शिक्षण असलेला देश फिनलँडमध्ये एका वर्गात साधारणतः १० विद्यार्थी असतात. या १० विद्यार्थ्यांमागे १ शिक्षक असतो. अमेरिकेमध्ये १५ ते २० विद्यार्थ्यांचा एक वर्ग असतो. या १५ ते २० विद्यार्थ्यांमागे १ शिक्षक असे प्रमाण असते. चीनमध्ये २० ते २५ विद्यार्थ्यांचा १ वर्ग असतो व तेवढ्याच विद्यार्थ्यांमागे १ शिक्षक असतो. भारतात साधारणतः प्राथमिकपासून ते महाविद्यालयीन स्तरपर्यंत ६० ते १२० विद्यार्थ्यांचा १ वर्ग असतो आणि तेवढ्याच विद्यार्थ्यांमागे १ शिक्षक असतो. काही जण आपल्या लोकसंख्येकडे बोट करू शकतात; परंतु चीनची लोकसंख्या आपल्याएवढीच आहे. मग चीनने हे कसे काय शक्य केले? याचे उत्तर आपला शिक्षणाकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन हे आहे. या सगळ्यांचा कोरोना महामारीशी काय संबंध? असे आपणाला वाटेल. आपल्याकडे विद्यार्थिसंख्या लक्षात घेऊन सर्व पायाभूत सुविधा उपलब्ध असल्या, तर कदाचित २५ ते ३० विद्यार्थी एका वर्गात बसून सर्व कोरोनाबादलची खबरदारी घेऊन प्रत्यक्ष शिक्षण सुरू करता आले असते. टॉयलेट, सॅनिटायझर, पाणी या सर्व साधनांना घेऊन आपण शिक्षणव्यवस्था सुरू करू शकलो असतो. हे न करण्यामागे एक महत्त्वाचे कारण आहे; ते म्हणजे आपण आपल्या एकूण राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या ६ टक्के वाटा शिक्षणावर खर्च करणे अपेक्षित होते. पण, आपण केवळ दोन ते तीन टक्के खर्च करित आहोत. म्हणून ही परिस्थिती भारतात उभी राहिली आहे. समाज या स्थितीकडे उघडे डोळे ठेवून बघत नाही. कारण, श्रीमंतांनी स्वतःसाठी वेगळी बेटे तयार केली आहेत. मध्यमवर्गीही श्रीमंतांच्या पावलावर पाऊल ठेवत नव्या व्यवस्थेच्या शोधात आहे. गरीब, वंचित, शोषित वर्गाला पाऊल ठेवत नव्या व्यवस्थेच्या शोधात आहे. गरीब, वंचित, शोषित वर्गाला पर्याय नसल्यामुळे त्यांना सार्वजनिक शिक्षणप्रणालीवर विसंबून राहावे लागते.

॥ अंतरी पेटव् ज्ञानज्योत ॥

Kavayitri Bahinabai Chaudhari
North Maharashtra University, Jalgaon

Certificate of Publication

This is to certify that डॉ. गणपत रामदास ढेंबरे has published a paper or article titled as "राष्ट्रीय सेवा योजना व्यक्तिमत्त्व विकासाचे खुले व्यासपीठ" in the book "**Rashtriya Seva Yojana: Samajjivanatil Yogdan**" published by Department of NSS, Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University, Jalgaon.

S. Khirade

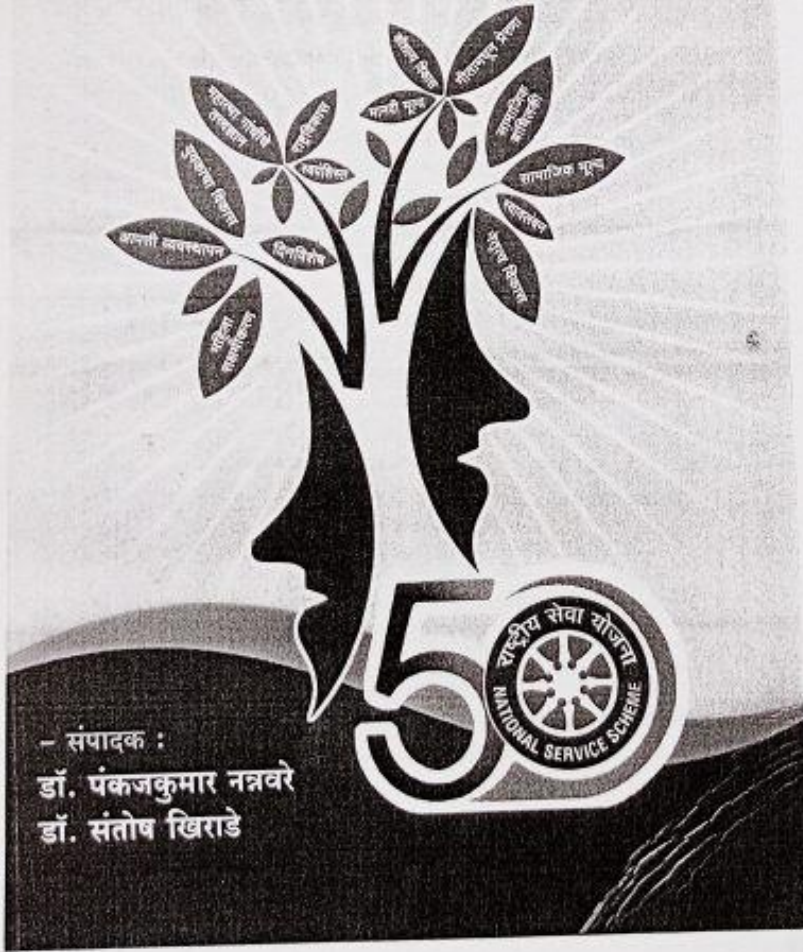
Dr. Santosh Khirade
Editor & Area Coordinator, NSS,

P. Nannavare

Dr. Pankajkumar Nannavare
Editor & Director, NSS, KBC NMU, Jalgaon

सुवर्ण महोत्सवी वर्षानिमित्त अनुभवी तज्ज्ञांच्या लेखणीतून साकारलेले...

राष्ट्रीय सेवा योजना समाज जीवनातील योगदान

- संपादक :
डॉ. पंकजकुमार नन्नवरे
डॉ. संतोष खिराडे

राष्ट्रीय सेवा योजना
NATIONAL SERVICE SCHEME
सुवर्ण महोत्सवी वर्षानिमित्त अनुभवी तज्ज्ञांच्या लेखणीतून साकारलेले...

अथर्व पब्लिकेशन्स

राष्ट्रीय सेवा योजना : समाजजीवनातील योगदान
(Rastriya Seva Yojana : Samajjivanatil Yogdan)

© सुरक्षित

P Book ISBN : 978-93-90288-28-1

E Book ISBN : 978-93-90288-29-8

पुस्तक प्रकाशन क्र. ७४२

प्रकाशक

युवराज भट्ट माळी

अथर्व पब्लिकेशन्स

धुळे : १७, देविदास कॉलनी, वरखेडी रोड, धुळे ४२४००१. संपर्क: ९४०५२०६२३०

जळगाव : शॉप नं.२, नक्षत्र अपार्टमेंट, शाहूनगर हौसिंग सोसायटी,

तेली समाज मंगल कार्यालयासमोर, जळगाव ४२५ ००१.

संपर्क : ०२५७-२२३९६६६, ९७६४६९४७९७

ई-मेल : atharvpublications@gmail.com

वेबसाइट : www.atharvpublications.com

प्रथमावृत्ती : १९ सप्टेंबर २०२० अक्षरजुळवणी : अथर्व पब्लिकेशन्स

मूल्य : ₹ ३५०/-

E-Book available on

amazon.in ■ kopykitab.com ■ atharvpublications.com

या पुस्तकातील कोणत्याही भागाचे पुनर्निर्माण अथवा वापर इलेक्ट्रॉनिक अथवा बाविकी साधनांनी - फोटोकॉपींग, रेकॉर्डिंग किंवा कोणत्याही प्रकारे माहिती साठवणुकीच्या तंत्रज्ञानातून प्रकाशकाच्या व लेखकाच्या लेखी परवानगीशिवाय करता येणार नाही. सर्व हक्क राखून ठेवले आहेत.

मदरील पुस्तकातील लेखातील मते हि त्या त्या लेखकांची वैयक्तिक आहेत. त्या मताशी प्रकाशक व संपादक सहमत असतीलच असे नाही.

२ / अथर्व पब्लिकेशन्स

११ ऑगस्ट २०२० साजरा करत आहे.

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र साहित्य अकादमी

उपनिवार, वाळगाव - ४२५००१ (जळगाव) महाराष्ट्र

(पूर्वीचे उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, वाळगाव)

प्रा. राष्ट्रीय प्रेमचंद पार्टील

कृ. २०१९-२०२०

कुलपति

शुभेच्छा संत

'साधनासाठी नव्हे तर तुमच्यासाठी' हे शीर्षक वाट्याल गेल्या पत्रात यशोवसुंतूत आहे. महाविद्यालयीन शिक्षण करून त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाला आकार देण्याचे भारत सरकारच्या गुडा कल्याण आणि क्रीडा न्यायल आहे. या योजनेचे नुकतेच सुवर्ण महोत्सवी वर्षे मोठा

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र सहभागी असलेले १५ हजार ५३० स्वयंसेवक राष्ट्र चळवळ असून देशाच्या आर्थिक, सामाजिक, सामाजिक विकासात चुर मोलाचे आहे. या योजनेमुळे विद्यार्थ्यांना यातून व्यक्तिमत्त्व घडत असताना आपल्या वेसा रूटीकोन या हक्क पिढीमध्ये रुजवला जातो ही मोठी पिढी योजनेत मिट्ट्याच्या आहारी गेली असल्याचे राष्ट्रीय सेवा योजनेचे स्वयंसेवक जे काम करतात ते जाण असणारी आहे याचा देखील प्रत्येक वेतो.

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या कार्याच्या संपन्न विकासाचे कल्पनात आले आहे. विद्यार्थ्यांच्या श प्रकल्पाचे काम निश्चित कोणत्यासमद आहे. हा राष्ट्रीय सेवा योजनेत विभागाचे संचालक डॉ. फ चिंताडे यांनी या प्रंधाचे संपादकीय काम उत्तमपणे आणि या प्रंधाकरीत व पुढील योजनेसाठी शा

४ ऑगस्ट २०२० साजरा करत आहे.

कृ. २०१९-२०२०

कुलपति

शुभेच्छा संत

राष्ट्रीय सेवा

- : अनुक्रमणिका :-

- राष्ट्रीय सेवा योजना : एक सामाजिक चळवळ..... १५
 - डॉ. पंकजकुमार नन्वरे
- राष्ट्रविकासाकारिता राष्ट्रीय सेवा योजना २४
 - डॉ. संतोष खिराडे
- महात्मा गांधीजींचे तत्त्वज्ञान आणि राष्ट्रीय सेवा योजना ३३
 - प्रा. डॉ. सचिन जे. नांदे
- महात्मा गांधीजींचे तत्त्वज्ञान आणि राष्ट्रीय सेवा योजना ४१
 - डॉ. शक्ती रत्नाकर कुलकर्णी
- राष्ट्रीय सेवा योजनेतून व्यक्तिमत्व विकास..... ४७
 - सहा. प्रा. डॉ. तक्षशिला मोटघरे
- ✓ राष्ट्रीय सेवा योजना : व्यक्तिमत्व विकासाचे खुले व्यासपीठ ... ५७
 - डॉ. जी. आर. ढेंबरे
- युवकांच्या विकासात राष्ट्रीय सेवा योजनेची भूमिका ६५
 - डॉ. जयदीप रामकृष्ण सोळुंके
- राष्ट्रीय सेवा योजना : व्यक्तिमत्व विकासाचे खुले व्यासपीठ ... ७१
 - प्रा. डॉ. सुधा मधुकर खराटे
- आपत्तीचे व्यवस्थापन व रा.से.यो. ची भूमिका ७९
 - प्रा. जी. जे. गावित
- रासेयो आणि आपत्ती व्यवस्थापन ८३
 - : केरळ मदतकार्य - एक अनुभव
 - सहा. प्रा. रत्नदीप भीमराव गंगाळे
- आपत्ती व्यवस्थापनात राष्ट्रीय सेवा योजनेची भूमिका ९३
 - प्रा. डॉ. सुनिल अजाबराव पाटील
- राष्ट्रीय सेवा योजना आणि महिला सबलीकरण १०१
 - प्रा. डॉ. मृणाल जोगी
- महिला सक्षमीकरणात राष्ट्रीय सेवा योजनेची भूमिका १०५
 - प्रा. डॉ. शुभांगी दिनेश राठी

राष्ट्रीय सेवा योजना : व्यक्तिमत्व विकासाचे खुले व्यासपीठ

- डॉ. जी. आर. हेबरे

प्रस्तावना

व्यक्तिमत्व विकास ही संकल्पना आज रूढ झाली आहे. व्यक्तिमत्व विकासाची शिबिरे मोठ्या शहरांपासून ते छोठ्या गावापर्यंत घेतली जात आहेत. या शिबिरांमधून किती प्रमाणात व्यक्तिमत्व विकास होतो याबद्दल फार चांगले निष्कर्ष काढता येत नाहीत. किंबहुना बाजाराच्या नियमानुसार मागणी तसा पुरवठा असे या व्यक्तिमत्व शिबिराचे स्वरूप दिसते. केवळ पैसा कमावण्यासाठी, गह्या जमा होण्यासाठीचे एक माध्यम म्हणून या व्यक्तिमत्व विकास शिबिरांकडे पाहिले जाते. आज पालक वर्ग आपल्या पाल्याबाबतीत अत्यंत सजग झाला आहे. हा पालक वर्ग आपल्या पाल्याच्या व्यक्तिमत्व विकासासाठी पैसा खर्च करण्यास तयार असतो. पालक वर्ग अशा स्वरूपाच्या व्यक्तिमत्व विकास शिबिरांमध्ये आपल्या पाल्याला पाठवून भरमसाठ पैसा खर्च करून त्याच्या व्यक्तिमत्व विकासाचे स्वप्न पाहतो. पण अशा शिबिरातून पालकांच्या वाट्याला निराशा येते. व्यक्तिमत्व विकास ही निरंतर चालणारी प्रक्रिया आहे. उच्च शिक्षण क्षेत्रात प्रवेश घेतल्यानंतर आपल्या पाल्याच्या वाढत्या स्पर्धेमध्ये कसा निभाव लागेल याबद्दल पालक चिंतातू असतात. पदवीच्या प्रथम वर्षाला प्रवेश घेतल्यानंतर विद्यार्थ्याला अभ्यासक्रमाव्यतिरिक्त अनेक क्षेत्रांची दालने खुली होतात. महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांसाठी राष्ट्रीय सेवा योजना, राष्ट्रीय छात्र सेना, युवती सभा, विद्यार्थी विकास विभाग, सांस्कृतिक विभाग यांचा परिचय विद्यार्थ्यांना होतो. या प्रत्येक क्षेत्राची स्वतंत्र वैशिष्ट्ये आहेत. तसेच या प्रत्येक क्षेत्राला काही मर्यादाही आहेत. महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांमध्ये अतिशय प्रिय असणारे क्षेत्र म्हणजे राष्ट्रीय सेवा योजना हे होय. गेली ५० वर्षे राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाने अनेक उद्दिष्टांसाठी कार्य केले आहे. हा विभाग विद्यार्थ्यांमध्ये प्रिय होण्याची अनेक कारणे आहेत. महाविद्यालयीन जीवनामध्ये राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाशी जोडल्यामुळे अनेक मान्यवरांचे जीवन आमूलग्न बदलून गेले. शैक्षणिक, सांस्कृतिक कला, क्रीडा, उद्योग, राजकारण, समाजकारण, समाजाकार्य, ग्रामीण विकास या विविध क्षेत्रांमध्ये कार्यरत असणारे हजारो व्यक्ती राष्ट्रीय सेवा योजना या विभागांमुळे 'आम्ही घडलो' असे म्हणतात, तेव्हा राष्ट्रीय सेवा

Government of India

युवक कार्यक्रम आणि क्रीडा मंत्रालय
Ministry of Youth Affairs and Sports

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University, Jalgaon

NATIONAL SERVICE SCHEME

"NOT ME BUT YOU"

Certificate of Appreciation

This is to certify that Dr./Prof. Ganpat Ramdas Ahembse
of AET, Commerce & Science College, Raver.

has successfully organized / monitored and observed various programmes
under the National Service Scheme for 3 years (2018 to
2021) as ~~District~~ Co-ordinator, Area Co-ordinator, Incharge-
Assistant, Programme Officer.

This certificate is given as a testimonial of his contribution to the
National Service Scheme and related social work,

Dalep

PRINCIPAL / DIRECTOR
PRINCIPAL
NSS UNIT WITH SEAL

Raver Parisar Shikshan Prasarak Mandal's
Shri Vitthalrao Shankarrao Naik
Commerce & Science College

RJ

DIRECTOR OF
NSS

Vayamandan

VICE-CHANCELLOR

M. S. P. Mandal's

SHRI SHIVAJI COLLEGE, PARBHANI

(NAAC Accredited with A+)

Online One Week FDP on

**“NAAC Assessment and Accreditation”
(UNDER UGC PARAMARSH)**

This is to certify that Dr.G.R.Dhembre has successfully completed the UGC Paramarsh Online Faculty Development Programme on “NAAC Assessment and Accreditation” conducted by Internal Quality Assurance Cell (IQAC) of this college during 21-26 May 2020 and scored 66% in the online MCQ test based on the content shared in 10 live sessions by experts from across the country including the NAAC itself.

C0AODU-CE001427

DR. ROHIDAS NITONDE
Coordinator, IQAC

26/05/2020

DR. BALASAHEB JADHAV
Principal

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

फैजपूर उपविभागीय कार्यालय, फैजपूर

सन्मानपत्र

श्री./ श्रीमती/ ज्ञै. जगपत रामदास देवरे

कोरोना विषाणूंच्या संक्रमणाच्या आपत्तीमध्ये आपण सामाजिक बांधिलकी जपत आपण निर्भीडपणे आपले कर्तव्य बजावले. स्वतःची व कुटुंबियांची पर्वा न करता कोरोना महामारीचे हे युध्द जिंकण्यासाठी आपण तन, मन, धनाने गरजू किंवा आजारी नागरिकांना जी मदत केली, ती आपल्यातील मानवतेची प्रचिती देते. त्यामुळे निश्चीतच अनेकांचे प्राण वाचण्यास मदत झाली. आपण बजावलेल्या या निस्वार्थी सेवेबद्दल प्रशासनाकडून हे सन्मानपत्र देऊन आपणास गौरवण्यात येत आहे. भविष्यात अशीच सेवा आपल्या हातून घडो. या शुभेच्छांसह !!!

डॉ. अजित थोरबोले

Incident Commander

आपत्ती व्यवस्थापन प्रधिकरण तथा,
उपविभागीय दंडाधिकारी, फैजपूर भाग फैजपूर

NATIONAL SERVICE SCHEME

KAVAYITRI BAHINABAI CHAUDHARI
NORTH MAHARASHTRA UNIVERSITY, JALGAON

Certificate

of Appreciation

This is to certify that

Dr. Ganpat Ramdas Dhembre

Area Coordinator Raver has been worked as Member of Organizing Committee in Mass Tree Plantation Drive organized by National Service Scheme of Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University, Jalgaon on 07 July 2020.

R. D.

R. D.
KBCNMU

A.

Dr. Pankajkumar Nannaware
Director, NSS,
KBCNMU, Jalgaon

Prof. Dr. B. V. Pawar
Offi. Registrar
KBCNMU, Jalgaon

Prin. Dr. Atul H. Satunbhe
S20/OSD,
NSS Cell Maharashtra Government

अहमदनगर जिल्हा मराठा प्रसारक समाज संस्थेचे,
न्यू आर्टस्, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज, पारनेर,
ता.पारनेर, जि.अहमदनगर ४१४३०२ (महाराष्ट्र)

NAAC Re-Accredited 'A' Grade, DST-FIST & RUSA Sponsored College

दीपावली निमित्त ग्रंथालय विभाग व मराठी विभाग आयोजित
राज्यस्तरीय ऑनलाईन खुली वाचन स्पर्धा २०२०-२०२१

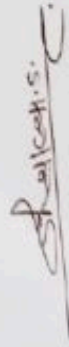

प्रशास्तीपत्र

डॉ. गणपत ढेंबरे आपण १८ ते २९ नोव्हेंबर २०२० या कालावधीत दीपावली निमित्त आयोजित राज्यस्तरीय ऑनलाईन खुली वाचन स्पर्धेचे परीक्षण केल्याबद्दल हे प्रमाणपत्र सन्मानपूर्वक बहाल करून गौरविण्यात येत आहे.

सदर विहडीओ वाचनवाटा या यु-ट्यूब चॅनेलवर उपलब्ध आहे.

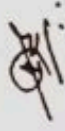
दिनांक-१३ डिसेंबर २०२०

डॉ. हरेश शेळके
मराठी विभागप्रमुख

हार्दिक अभिनंदन !

डॉ. भाऊसाहेब शेळके
ग्रंथपाल

डॉ. रंगनाथ आहरे
प्राचार्य

PUBLICATION CERTIFICATE

This publication certificate has been issued to

डॉ. जी. आर. देबरे

For publication of research paper titled

'नव्वदोत्तरी कवितेची समीक्षा स्वरूप आणि विशेष'

Published in *Purakala* with ISSN 0971-2143

Vol. 31 Issue 39 Month June Year 2020

Impact Factor 5.60

The journal is indexed, peer reviewed and listed in UGC Care.

Dh. J. Ar. Debre

Editor

Note: This eCertificate is valid with published papers and the paper must be available online at
<https://www.purakala.com/index.php/0971-2143>

'नव्वदोत्तरी कवितेची समीक्षा स्वरूपआणि विशेष'

डॉ. जी. आर. ढेंबरे
मराठी विभाग
श्री. व्ही. एस.नाईक महाविद्यालय रावेर
तालुका रावेर, जिल्हा जळगाव
dhembregr@gmail.com

प्रस्तावना

समीक्षा या संकल्पनेत विश्लेषण आणि मूल्यमापन प्रक्रियेला महत्त्व असते. लेखक वाचक आणि समीक्षक या साहित्य व्यवहारातील महत्त्वपूर्ण घटकांना सांधणारा दुवा म्हणजे समीक्षा होय. लेखक वाचक आणि समीक्षक यांना मार्गदर्शक दिशा दिग्दर्शनासाठी समीक्षाव्यवहाराचे उपयोजन होते. लेखकाच्या ठायी असणाऱ्या विशेष क्षमता व न्यूनता प्रकट करण्यासाठी समीक्षा महत्त्वाची ठरते. वाचकाच्या साहित्य आकलनाला व्यापक करण्यासाठी समीक्षा महत्त्वाची असते. समीक्षकाची साहित्याच्या प्रकृतीची आणि स्थिती मतीची जाण अधिक प्रगल्भ करण्यासाठी समीक्षा व्यवहार महत्त्वाचा ठरतो. वा. ला. कुलकर्णी याबद्दल लिहितात 'साहित्य ही समाजाची एक अत्यंत महत्त्वाची सांस्कृतिक गरज आहे. ज्या समाजाला त्याचे स्वतःचे असे साहित्य नाही त्याच्या सांस्कृतिक जीवनात मोठी उणीव निर्माण होते ; म्हणूनच समाजाला त्यांच्या साहित्याबद्दल सोत्साही करणे, त्यात घ्यायला मदत करणे, साहित्य व्यापार हा आपल्या जीवनाचा एक महत्त्वाचा घटक आहे याची योग्य जाण त्याच्या ठिकाणी निर्माण करणे हे साहित्य समीक्षेचे अप्रत्यक्ष प्रयोजन ठरते. 'मानवी समाजजीवनातील सांस्कृतिक विश्वातील साहित्य व्यवहार व समीक्षा यांच्यातील परस्पर संबंधावर वरील विश्लेषणातून प्रकाश पडतो. कविता या वाङ्मय प्रकाराची समीक्षा विस्तृत व व्यापक स्वरूपात झालेली आहे. नव्वदोत्तरी कवितेची समीक्षा संख्यात्मक दृष्ट्या मोठ्या प्रमाणात झालेली आहे. नव्वदोत्तरी कवितेचे मूल्यमापन करून केवळ न थांबता नव्वदोत्तरी काव्य समीक्षा पूर्वकालीन मराठी कवितेचे पुनर्मूल्यमापन करते. विशेषता नवकविता व साठोत्तरी कवितेचे पुनर्मूल्यमापन नव्वदोत्तरीकाव्य समीक्षेने केले आहे. साठोत्तरी कवितेची चिकित्सा करून साठोत्तरी कवींचे सामर्थ्य व खुजेपणा मांडण्याचा प्रयत्न नव्याने झालेला दिसतो. आजही काव्य समीक्षेच्या प्रांतात मूल्यमापन व पुनर्मूल्यमापनाची प्रक्रिया सुरु आहे.

॥ अंतरी पेटवू जानज्योत ॥

Kavayitri Bahinabai Chaudhari
North Maharashtra University, Jalgaon

Certificate of Publication

This is to certify that **Dr. Ganpatrao Ramdas Dhembre** has published a paper or article titled as कोरोना आणि शिक्षण क्षेत्रातील आजीबाणी in the book with ISBN No. 978-93-90288-96-0 "**COVID EDUCATION**" published by Department of NSS, Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University, Jalgaon on dated 08th, March, 2021.

Santosh Khirade

Dr. Santosh Khirade
Editor & Area Coordinator, NSS,

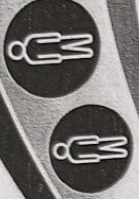
Pankajkumar Nannavare

Dr. Pankajkumar Nannavare
Editor & Director, NSS, KBC NMU, Jalgaon

Made for free with Certify'em

कोविड शिक्षण

कोरोना काळात 'रासेयो'ची जमजागृती

डॉ. पंकजकुमार नश्रवरे
डॉ. संतोष खिराडे

सद ज्ञान-अज्ञान
कोरोनावायरस
समो...

अथर्व पब्लिकेशन्स

कोविड शिक्षण (Covid Shikshan)

© सर्व हक्क सुरक्षित

ISBN : 978-93-90288-96-0

मुद्रक प्रकाशन क्र. ८०६

प्रकाशक

सुभाष भट्ट माळी

अथर्व पब्लिकेशन्स

घुळ : १७, दंडवदास कॉलनी, बरवडी रोड, घुळ - ४२४२ ००१.

संपर्क : ९४०५२०३२३०

जळगाव : शांति नं. ३, नक्षत्र अपार्टमेंट, शाहूपूर हीसिंग सोसायटी,

तेली समाज मंगल कापलियासमोर, जळगाव - ४२५००१.

संपर्क : ०२५७-२२३९६६६, ९७६४६९४७९७

ई-मेल : atharvapublications@gmail.com

वेबसाईट : www.atharvapublications.com

प्रथमावृत्ती : ८ मार्च २०२१

अक्षरजळवणी : अथर्व पब्लिकेशन्स

मूल्य : ३५०/-

E-Book available on

amazon.in ■ pdfbook.com ■ atharvapublications.com

या पुस्तकातील कोणत्याही भागाचे पुनर्निर्माण अथवा वापर इलेक्ट्रॉनिक अथवा यांत्रिकी साधनांनी - फोटोकॉपींग, रेकॉर्डिंग किंवा कोणत्याही प्रकारे माहिती साठवण्याची त्या तंत्रज्ञानातून प्रकाशकाच्या व लेखकाच्या लेखी परवानगीशिवाय करता येणार नाही. सर्व हक्क राखून ठेवले आहेत. सदरील पुस्तकातील लेखातील मते ही त्या - त्या लेखकांची वैयक्तिक आहेत. त्या मनाशी प्रकाशक व संपादक सहमत असतीलच असे नाही.

० शुभेच्छा संदेश ०

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठाच्या राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाद्वारे कोरोना जगूतीविषयक 'कोविड शिक्षण' हा ग्रंथ प्रकाशित होत आहे, त्याबद्दल मनापासून अत्यंत आनंद होत आहे. विद्यापीठ परिक्षेसाठी जळगाव, पुढे आणि नंतर या तिन्ही जिल्हांतील राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्वयंसेवकांनी परगुली मास्क स्वतः तयार करून वितरित करणे, सेमिनारकार्यवाही करणे, जनसामान्यात हात पुणे व सामाजिक अंतर राखणे याविषयी भरिव कार्य केले. हे सर्व केलेले कार्य शिक्षक, विद्यार्थी व इतर सामाजिक घटकापर्यंत पोहोचविण्याच्या हेतूने ग्रंथाचे संपादन केले जात आहे. खरोखरच हा चांगला उपक्रम आहे. ग्रंथाचे लेखक आणि संपादकांचे अभिनंदन, तसेच या ग्रंथाकरिता माझ्या मनःपूर्वक हार्दिक शुभेच्छा....!

प्रा. भा. व्यं. पवार
प्र. कुलसचिव
कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ,
जळगाव

☛ संपर्क : ९१९ - २९८ - ६१९८८८८, २९९२९९९ ☎ संपर्क : ९१९ - २९८ - ६१९८८८८
ई मेल : kbcnmmu@gmail.com वेबसाईट : www.kbcnmmu.in

० अनुक्रमणिका ०

प्रस्तावना	१३
प्राचार्य डॉ. अजुल ह. साळुंके	
संपादकीय	१६
- डॉ. पंकजकुमार नरवरे, डॉ. संतोष खिराडे	
१. 'कोरोना' निवारणार्थ 'संस्थे'ची भूमिका	१९
डॉ. पंकजकुमार शांताराम नरवरे	
२. कोरोना जनजागृतीकरिता शिक्षण	२१
डॉ. संतोष काळूराम खिराडे	
३. कोरोना विद्यापीठा शिक्षणवरील प्रभाव	३९
शंकर शैलफडू साळुंके डॉ. संतोष काळूराम खिराडे	
४. प्रामीण ऑनलाइन शिक्षणाचे यशस्व	४६
श्रीमती पद्मश्री शिवराम राजगुरू	
५. कोरोना विद्यापीठ अन् शिक्षणप्रणालीवरील प्रभाव	५०
प्रा. बी. आच. परदेशी	
६. कोरोना व शिक्षणाचे बदलले स्वरूप	५६
जयश्री रामराव पाटील डॉ. संतोष काळूराम खिराडे	
७. कोरोना आणि बदललेली शिक्षणव्यवस्था	६१
मिलिंद मनोहर भारंबे डॉ. संतोष काळूराम खिराडे	
८. कोरोना आणि शिक्षण क्षेत्रातील आणीबाणी	६६
डॉ. गणपतराव हेंबरे	
९. कोरोनाचे शिक्षण क्षेत्रातील दूरगामी परिणाम	७२
महेश प्रल्हाद कचरे	

कोरोना आणि शिक्षण क्षेत्रातील आणीबाणी

डॉ. गणपतराव ढेंबरे
सहाय्यक प्राध्यापक,
श्री. व्ही. एस. नाईक महाविद्यालय,
रावेर, ता. रावेर, जि. जळगाव

प्रस्तावना -

शिक्षण ही निरंतर चालणारी प्रक्रिया आहे. ज्ञान, कौशल्य, संवेदना, भावना, विचार, सृजन, माहिती या सर्वांना वृद्धिगत करणारी प्रक्रिया म्हणजे शिक्षण होय. आज कोरोना महामारीमुळे शिक्षणप्रणालीच्या अखंड निरंतरतेला बाधा पोहोचली आहे. कोरोना महामारीमुळे लाखो विद्यार्थी आणि हजारो शिक्षक घरात बसून आहेत. विद्यार्थ्यांना ज्ञानग्रहण करण्याची इच्छा आहे. शिक्षकांना ज्ञान देण्याची इच्छा आहे; परंतु दोघांच्या प्रत्यक्ष संवादावर मर्यादा आली आहे. आपण गेल्या ३०-४० वर्षांपासून जागतिकीकरणाच्या रेट्यामुळे काही मूलभूत क्षेत्राकडे दुर्लक्ष करित आहोत. शिक्षण, सार्वजनिक आरोग्य, सार्वजनिक वाहतूक व्यवस्था, कृषी, पिण्याचे पाणी, महिला सक्षमीकरण या सर्व मूलभूत क्षेत्रांकडे जाणीवपूर्वक, हेतुपुरस्सर आपण दुर्लक्ष करित आहोत. अनेक समस्यांची, प्रश्नांची आपणाला सोपी उत्तरे हवी आहेत. राजकारणी, प्रशासन केवळ दैनिक कामकाज हाताळत आहेत. भविष्याचा अंदाज बांधणाऱ्या नेतृत्वाची प्रशासन, शासन, राजकारणाच्या क्षेत्रात अत्यंत वानवा आहे. केवळ पायापुरती पाहण्याची वृत्ती सार्वजनिक झाली आहे. यातून नव्या समस्यांना, प्रश्नांना सामोरे जाण्याची कुठलीही नीती आपल्याजवळ समाज म्हणून आज घडीला नाही. कोरोना महामारीमुळे आता शिक्षणव्यवस्थेचे काय नियोजन करावे? यासंदर्भात शासनाकडे कुठलेही ठाम धोरण नाही. कोणतीही प्रभावी योजना नसल्यामुळे कोरोना महामारीत शिक्षणप्रणालीला कुलूप घालून जबाबदारी स्वीकारल्याचा भास हा पोकळ आहे. सगळी शिक्षणव्यवस्था बंद ठेवणे, म्हणजे सर्जनशील बुद्धिमत्तेवर जाणीवपूर्वक गंज चढविण्यासारखे आहे. तुमच्या हजारो मुलांच्या जिज्ञासेला काही काळ कुलूपबंद करण्याची तयारी शासन, प्रशासन स्तरावर दिसत आहे. शाळा, महाविद्यालये,

विद्यापीठे बंद राहिल्यामुळे कोणते असे मोठे नुकसान होणार आहे? कोणते असे उत्पादन थांबणार आहे? कोणता असा करोडोंचा शासनाचा कर बुडणार आहे? त्यामुळे शाळा, महाविद्यालये, विद्यापीठे बंद ठेवणे, हाच कोरोनावर मात करण्याचा अंतिम उपाय आहे, असा समज संपूर्ण समाजाचा झालेला आहे. कोरोनाचा संसर्ग टाळण्यासाठी शैक्षणिक संस्था बंद ठेवण्याशी मीही सहमत आहे; परंतु संपूर्ण ज्ञानप्रक्रिया थांबविण्याची वेळ आपल्यावर का आली? यामागील प्रक्रियेची कारणमीमांसा करण्याचा प्रयत्न प्रस्तुत लेखात केला आहे.

कोरोनापूर्व काळातील आपल्या शिक्षणप्रणालीतील काही मूलभूत प्रश्नांकडे मी आपले लक्ष केंद्रित करू इच्छितो. जगातील सर्वोत्तम शिक्षणप्रणाली असणाऱ्या देशांमध्ये एका वर्गात किती विद्यार्थी असतात? किती विद्यार्थ्यांमार्गे किती शिक्षक असतात? याचे प्रमाण किती असावे? याबद्दल निश्चित धोरण आहे. जगातील काही देशांचे उदाहरण आपण पाहूया...

जगातील प्रथम क्रमांकाचे शिक्षण असलेला देश फिनलँडमध्ये एका वर्गात साधारणतः १० विद्यार्थी असतात. या १० विद्यार्थ्यांमार्गे १ शिक्षक असतो. अमेरिकेमध्ये १५ ते २० विद्यार्थ्यांचा एक वर्ग असतो. या १५ ते २० विद्यार्थ्यांमार्गे १ शिक्षक असे प्रमाण असते. चीनमध्ये २० ते २५ विद्यार्थ्यांचा १ वर्ग असतो व तेवढ्याच विद्यार्थ्यांमार्गे १ शिक्षक असतो. भारतात साधारणतः प्राथमिकपासून ते महाविद्यालयीन स्तरापर्यंत ६० ते १२० विद्यार्थ्यांचा १ वर्ग असतो आणि तेवढ्याच विद्यार्थ्यांमार्गे १ शिक्षक असतो. काही जण आपल्या लोकसंख्येकडे बोट करू शकतात; परंतु चीनची लोकसंख्या आपल्याएवढीच आहे. मग चीनने हे कसे काय शक्य केले? याचे उत्तर आपला शिक्षणाकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन हे आहे. या सगळ्यांचा कोरोना महामारीशी काय संबंध? असे आपणाला वाटेल. आपल्याकडे विद्यार्थिसंख्या लक्षात घेऊन सर्व पायाभूत सुविधा उपलब्ध असल्या, तर कदाचित २५ ते ३० विद्यार्थी एका वर्गात बसून सर्व कोरोनाबद्दलची खबरदारी घेऊन प्रत्यक्ष शिक्षण सुरू करता आले असते. टॉयलेट, सॅनिटायझर, पाणी या सर्व साधनांना घेऊन आपण शिक्षणव्यवस्था सुरू करू शकलो असतो. हे न करण्यामार्गे एक महत्त्वाचे कारण आहे; ते म्हणजे आपण आपल्या एकूण राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या ६ टक्के वाटा शिक्षणावर खर्च करणे अपेक्षित होते. पण, आपण केवळ दोन ते तीन टक्के खर्च करित आहोत. म्हणून ही परिस्थिती भारतात उभी राहिली आहे. समाज या स्थितीकडे उघडे डोळे ठेवून बघत नाही. कारण, श्रीमंतांनी स्वतःसाठी वेगळी बेटे तयार केली आहेत. मध्यमवर्गीही श्रीमंतांच्या पावलावर पाऊल ठेवत नव्या व्यवस्थेच्या शोधात आहे. गरीब, वंचित, शोषित वर्गाला पाऊल ठेवत नव्या व्यवस्थेच्या शोधात आहे. गरीब, वंचित, शोषित वर्गाला पर्याय नसल्यामुळे त्यांना सार्वजनिक शिक्षणप्रणालीवर विसंबून राहावे लागते.

॥ अंतरी पेटव् ज्ञानज्योत ॥

Kavayitri Bahinabai Chaudhari
North Maharashtra University, Jalgaon

Certificate of Publication

This is to certify that डॉ. गणपत रामदास ढेंबरे has published a paper or article titled as "राष्ट्रीय सेवा योजना व्यक्तिमत्व विकासाचे खुले व्यासपीठ" in the book "**Rashtriya Seva Yojana: Samajjivanatil Yogdan**" published by Department of NSS, Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University, Jalgaon.

S. Khirade

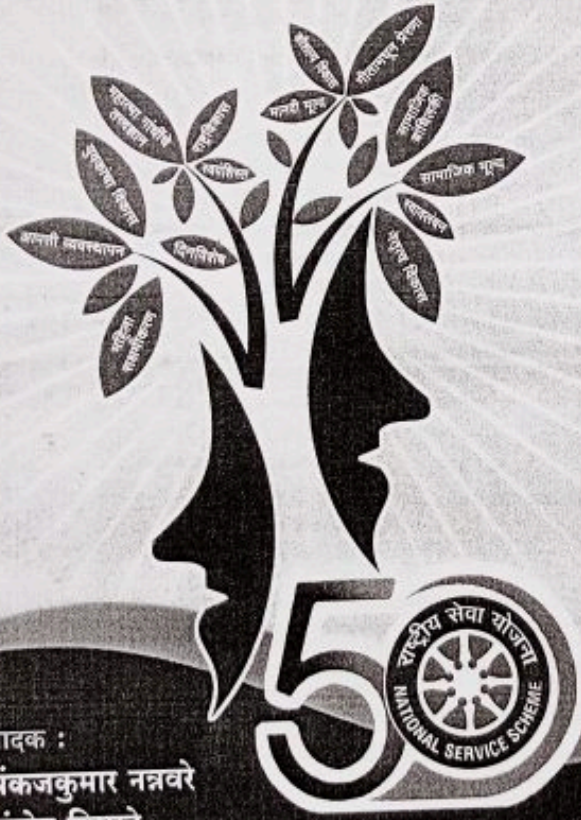
Dr. Santosh Khirade
Editor & Area Coordinator, NSS,

P. Nannavare

Dr. Pankajkumar Nannavare
Editor & Director, NSS, KBC NMU, Jalgaon

सुवर्ण महोत्सवी वर्षानिमित्त अनुभवी तज्ज्ञांच्या लेखणीतून साकारलेले...

राष्ट्रीय सेवा योजना समाज जीवनातील योगदान

- संपादक :
डॉ. पंकजकुमार नन्नवरे
डॉ. संतोष खिराडे

अथर्व

अथर्व पब्लिकेशन्स

राष्ट्रीय सेवा योजना : समाजजीवनातील योगदान
(Rastriya Seva Yojana : Samajjivanatil Yogdan)

© सुरक्षित

P Book ISBN : 978-93-90288-28-1

E Book ISBN : 978-93-90288-29-8

पुस्तक प्रकाशन क्र. ७४२

प्रकाशक

युवराज भट्ट माळी

अथर्व पब्लिकेशन्स

धुळे : १७, देविदास कॉलनी, वरखेडी रोड, धुळे ४२४००१, संपर्क: ९४०५२०६२३०

जळगाव : शॉप नं.२, नक्षत्र अपार्टमेंट, शाहूनगर हौसिंग सोसायटी,

तेली समाज मंगल कार्यालयासमोर, जळगाव ४२५ ००१.

संपर्क : ०२५७-२२३९६६६, ९७६४६९४७९७

ई-मेल : atharvapublications@gmail.com

वेबसाइट : www.atharvapublications.com

प्रथमावृत्ती : १९ सप्टेंबर २०२० अक्षरजुळवणी : अथर्व पब्लिकेशन्स

मूल्य : ₹ ३५०/-

E-Book available on

amazon.in ■ kopykitab.com ■ atharvapublications.com

या पुस्तकातील कोणत्याही भागाचे पुनर्निर्माण अथवा वापर इलेक्ट्रॉनिक अथवा बाविकी साधनांनी -
फोटोकॉपींग, रेकॉर्डिंग किंवा कोणत्याही प्रकारे माहिती साठवणुकीच्या तंत्रज्ञानातून प्रकाशकाच्या व लेखकाच्या
लेखी परवानगीशिवाय करता येणार नाही. सर्व हक्क राखून ठेवले आहेत.

सदरील पुस्तकातील लेखातील मते हि त्या त्या लेखकांची वैयक्तिक आहेत. त्या मताशी प्रकाशक व
संपादक सहमत असतीलच असे नाही.

२ / अथर्व पब्लिकेशन्स

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उतर महाराष्ट्र

कवयित्री, कवयित्री - २२१५०१ (महाराष्ट्र) म.

(पूर्वीचे उतर महाराष्ट्र विद्यापीठ, पंजाब)

प्र. प्राचीन प्रेमचंद पाटील

कवयित्री, कवयित्री

शुभेच्छा संत

'माझ्यासाठी नव्हे तर तुमच्यासाठी' हे शीर्षक वाचकांना गेल्या पन्नास वर्षांपासून सुक आहे. महानिघांत विकास करून त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाला आकार देण्याचे भारत सरकारच्या युवा कल्याण आणि प्रौढा न्याय आहे. या वाचकांचे नुकतेच युवर्ष महोत्सवी वर्ष नोव्हेंबर

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उतर महाराष्ट्र सहभागी असलेले १५ हजार ५३० स्वयंसेवक राष्ट्र चळवळ असून देशाच्या आर्थिक, सामाजिक, साम्य योजना छुर मोलाचे आहे. या योजनेमुळे विद्यार्थ्यांना यातून व्यक्तिमत्त्व पडत असतांना आपल्या वेसा रूढीकोन या हरण पिढीमध्ये रुजवला जातो ही मोठी पिढी सोशल मिडियाच्या आहारी गेली असल्याचे राष्ट्रीय सेवा योजनेचे स्वयंसेवक जे काम करतात ते जाग असणारी आहे याचा देखील प्रत्यय देतो.

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या कार्याच्या तत्त्व प्रबोधने कल्प्यात आले आहे. विद्यार्थ्यांच्या या प्रकल्पाचे काम निश्चितच कीर्तुकास्मद आहे. हा राष्ट्रीय सेवा योजने विभागाचे संचालक डॉ. फ. खिशाडे यांनी या प्रथाचे संपादकीय काम उन्मार्गणे आणि या प्रथाकरीता व पुढील योजनेसाठी हा

४ एप्रिल २०२०
१९७९-२०२०

राष्ट्रीय सेवा

- : अनुक्रमणिका :-

- राष्ट्रीय सेवा योजना : एक सामाजिक चळवळ..... १५
 - डॉ. पंकजकुमार नन्वरे
- राष्ट्रविकासाकारिता राष्ट्रीय सेवा योजना २४
 - डॉ. संतोष खिराडे
- महात्मा गांधीजींचे तत्त्वज्ञान आणि राष्ट्रीय सेवा योजना ३३
 - प्रा. डॉ. सचिन जे. नांदे
- महात्मा गांधीजींचे तत्त्वज्ञान आणि राष्ट्रीय सेवा योजना ४१
 - डॉ. शक्ती रत्नाकर कुलकर्णी
- राष्ट्रीय सेवा योजनेतून व्यक्तिमत्व विकास..... ४७
 - सहा. प्रा. डॉ. तक्षशिला मोटघरे
- ✓ राष्ट्रीय सेवा योजना : व्यक्तिमत्व विकासाचे खुले व्यासपीठ ... ५७
 - डॉ. जी. आर. ढेंबरे
- युवकांच्या विकासात राष्ट्रीय सेवा योजनेची भूमिका ६५
 - डॉ. जयदीप रामकृष्ण सोळुंके
- राष्ट्रीय सेवा योजना : व्यक्तिमत्व विकासाचे खुले व्यासपीठ ... ७१
 - प्रा. डॉ. सुधा मधुकर खराटे
- आपत्तीचे व्यवस्थापन व रा.से.यो. ची भूमिका ७९
 - प्रा. जी. जे. गावित
- रासेयो आणि आपत्ती व्यवस्थापन ८३
 - : केरळ मदतकार्य - एक अनुभव
 - सहा. प्रा. रत्नदीप भीमराव गंगाळे
- आपत्ती व्यवस्थापनात राष्ट्रीय सेवा योजनेची भूमिका ९३
 - प्रा. डॉ. सुनिल अजाबराव पाटील
- राष्ट्रीय सेवा योजना आणि महिला सबलीकरण १०१
 - प्रा. डॉ. मृणाल जोगी
- महिला सक्षमीकरणात राष्ट्रीय सेवा योजनेची भूमिका १०५
 - प्रा. डॉ. शुभांगी दिनेश राठी

राष्ट्रीय सेवा योजना : व्यक्तिमत्व विकासाचे खुले व्यासपीठ

- डॉ. जी. आर. हेबरे

प्रस्तावना

व्यक्तिमत्व विकास ही संकल्पना आज रूढ झाली आहे. व्यक्तिमत्व विकासाची शिबिरे मोठ्या शहरांपासून ते छोठ्या गावापर्यंत घेतली जात आहेत. या शिबिरांमधून किती प्रमाणात व्यक्तिमत्व विकास होतो याबद्दल फार चांगले निष्कर्ष काढता येत नाहीत. किंबहुना बाजाराच्या नियमानुसार मागणी तसा पुरवठा असे या व्यक्तिमत्व शिबिराचे स्वरूप दिसते. केवळ पैसा कमावण्यासाठी, गह्या जमा होण्यासाठीचे एक माध्यम म्हणून या व्यक्तिमत्व विकास शिबिरांकडे पाहिले जाते. आज पालक वर्ग आपल्या पाल्याबाबतीत अत्यंत सजग झाला आहे. हा पालक वर्ग आपल्या पाल्याच्या व्यक्तिमत्व विकासासाठी पैसा खर्च करण्यास तयार असतो. पालक वर्ग अशा स्वरूपाच्या व्यक्तिमत्व विकास शिबिरांमध्ये आपल्या पाल्याला पाठवून भरमसाठ पैसा खर्च करून त्याच्या व्यक्तिमत्व विकासाचे स्वप्न पाहतो. पण अशा शिबिरातून पालकांच्या वाट्याला निराशा येते. व्यक्तिमत्व विकास ही निरंतर चालणारी प्रक्रिया आहे. उच्च शिक्षण क्षेत्रात प्रवेश घेतल्यानंतर आपल्या पाल्याच्या वाढत्या स्पर्धेमध्ये कसा निभाव लागेल याबद्दल पालक चिंतातू असतात. पदवीच्या प्रथम वर्षाला प्रवेश घेतल्यानंतर विद्यार्थ्याला अभ्यासक्रमाव्यतिरिक्त अनेक क्षेत्रांची दालने खुली होतात. महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांसाठी राष्ट्रीय सेवा योजना, राष्ट्रीय छात्र सेना, युवती सभा, विद्यार्थी विकास विभाग, सांस्कृतिक विभाग यांचा परिचय विद्यार्थ्यांना होतो. या प्रत्येक क्षेत्राची स्वतंत्र वैशिष्ट्ये आहेत. तसेच या प्रत्येक क्षेत्राला काही मर्यादाही आहेत. महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांमध्ये अतिशय प्रिय असणारे क्षेत्र म्हणजे राष्ट्रीय सेवा योजना हे होय. गेली ५० वर्षे राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाने अनेक उद्दिष्टांसाठी कार्य केले आहे. हा विभाग विद्यार्थ्यांमध्ये प्रिय होण्याची अनेक कारणे आहेत. महाविद्यालयीन जीवनामध्ये राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाशी जोडल्यामुळे अनेक मान्यवरांचे जीवन आमूलग्न बदलून गेले. शैक्षणिक, सांस्कृतिक कला, क्रीडा, उद्योग, राजकारण, समाजकारण, समाजाकार्य, ग्रामीण विकास या विविध क्षेत्रांमध्ये कार्यरत असणारे हजारो व्यक्ती राष्ट्रीय सेवा योजना या विभागामुळे 'आम्ही घडलो' असे म्हणतात, तेव्हा राष्ट्रीय सेवा

Ainpur Parisar Shikshan Prasarak Mandal's

Sardar Vallabhbhai Patel Arts & Science College, Ainpur

Tal. Raver, Dist. Jalgaon (Maharashtra)

B Grade NAAC Re-accredited (2nd Cycle)

Affiliated to Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University, Jalgaon

Registered Under Act. 1956 Of UGC Under 2(f) & 12 (B)

Principal: Dr. J. B. Anjane

(M.Sc. Ph.D.)

Web. : www.ainpurcollege.org

Phone & Fax: (02584)271541

Mobile No. 9850192210

E-mail: svpca123@yahoo.com

(Linguistic Minority College)

जा. १७५ /२०२०-२०२१

दि.: ०४/०१/२०२१

प्रति,

मा.प्रा.डॉ. जी.आर. ढेंबरे

श्री व्ही.एस.नाईक महाविद्यालय, रावेर,

जि. जळगाव

महोदय,

आपण आमच्या महाविद्यालयात दि.०३/०१/२०२१ रोजी क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले यांच्या जयंती निमित्ताने आम्हास मार्गदर्शन केले त्याबद्दल आपले आभारी आहोत.

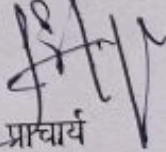
पुढील कार्यास शुभेच्छा !

ऐनपूर

दिनां : ०४/०१/२०२१

आपला विश्वासू

प्राचार्य

डॉ. जे.बी. अंजने

Ainpur Parisar Shikshan Prasarak Mandal's
Sardar Vallabhbhai Patel Arts & Science College, Ainpur

Tal-Raver, Dist-Jalgaon, [M.S] Pin-425507
Affiliated to K.B.C. North Maharashtra University, Jalgaon
Register under Act. 1956 of UGC under 2(f) & 12(B)

NAAC Re-Accredited with 'B' Grade (2nd Cycle)

Principal Dr. J. B. Anjane
(M.Sc. Ph. D.)
Web.: www.ainpurcollege.org

College Code: 180049
College Customer Code: 101100043

Phone & Fax (02584-271541)
Mobile No. 9850192210
Email: svpca123@yahoo.com

"Linguistic Minority College"

जा. क्र. /२०२०

दिनांक: १०-११-२०२०

प्रति,

डॉ. गणपत रामदास ढेंबरे

सहाय्यक प्राध्यापक

श्री. व्ही. एस. नाईक कला विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय,

रावेर ता. रावेर जि. जळगाव.

विषय: 'मिशन बिगिन अगेन' अंतर्गत 'विस्तार कार्यक्रमास प्रमुख वक्ते म्हणून उपस्थित राहिल्याबद्दल

मा. महोदय,

आमच्या महाविद्यालयातर्फे आयोजित आणि क. ब. चौ. उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ जळगाव यांच्या आजीवन अध्ययन व विस्तार विभागाने आमच्या महाविद्यालयात विस्तार कार्यक्रमांतर्गत "मानव अधिकार" या विषयावर आपण दिनांक ०६ नोव्हेंबर २०२० रोजी आपली उपस्थिती दिली व विद्यार्थ्यांना बहुमूल्य मार्गदर्शन केले याबद्दल आपले आभारी आहोत. भविष्यात देखील आपले मार्गदर्शन व सहकार्य आम्हास लाभेल हि आशा व्यक्त करतो.

धन्यवाद...

स्थळ: ऐनपूर

दिनांक: १०-११-२०२०

प्राचार्य, डॉ. जे. बी. अंजने

Tapi Valley Education Society's
Dhanaji Nana Mahavidyalaya,

Neharu Vidyanagar,
Faizpur-425 503, Dist. Jalgaon (M.S.)
Ph.No. O- 02585-245236, Fax-02585-246436
Email- dnmfaizpur@gmail.com
Web Site- www.tevesfaizpur.org
Affiliated to North Maharashtra University, Jalgaon

Dr. P. R. Chaudhari
Principal
M.Com. M.Phil., Ph.D.
NAAC Accredited- Grade 'A' 3.24
UGC Recognition- 2F & 12 B
vide No. F. 8-5/99(CPP-I) Dt. 10-9-2002

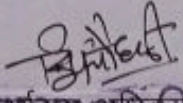
Ref. No. /dnm/20-21/

Date- 12/01/2021

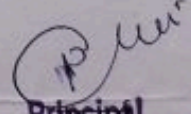
प्रति,
मा.प्रा.डॉ. गणपतराव रामदास ढेंबरे
व्हि.एस.नाईक महाविद्यालय, रावेर.

महोदय,

आमच्या धनाजी नाना महाविद्यालय आयोजित राष्ट्रीय युवा दिनानिमित्त राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्वयंसेवकांना अनमोल असे मार्गदर्शन केल्याबद्दल आपले खूप खूप आभार ।

प्रकार्यक्रमाधिकारी
National Service Scheme
D N Mahavidyalaya, Faizpur

Principal
Dhanaji Nana Mahavidyalaya
Faizpur

Sardar Vallabhbhai Patel Arts & Science College, Ainpur

Tal-Raver, Dist-Jalgaon, [M.S] Pin-425507
Affiliated to K.B.C. North Maharashtra University, Jalgaon
Register under Act. 1956 of UGC under 2(f) & 12(B)

Principal Dr. J. B. Anjane
(M.Sc. Ph. D.)
Web.: www.ainpurcollege.org

College Code: 180049
College Customer Code: 101109043

NAAC Re-Accredited with 'B' Grade (2nd Cycle)
Phone & Fax (02584-271541)
Mobile No. 9850192210
Email: svpca123@yahoo.com

"Linguistic Minority College"

जावक क्र.-

दि.१६/०२/२०२१

आभार पत्र

प्रति,

प्रा.,डॉ. जी. आर. ढेंबरे
श्री व्ही.एस.नाईक महाविद्यालय, रावेर,
जि. जळगाव

विषय- अध्यादेश १८१ अंतर्गत बहिस्थ विषयतज्ञ म्हणून उपस्थित राहिल्याबद्दल ...

महोदय,

आपण आमच्या महाविद्यालयात अध्यादेश १८१ अंतर्गत शैक्षणिक वर्ष - २०२१-२०२२ या वर्षात करियर ओरिएणटेड कोर्स 'कार्यात्मक मराठी व्याकरण' या कोर्सच्या अभ्यासक्रम तयार करण्याकरिता आपण दिनांक १६-०२-२०२१ रोजी बहिस्थ विषयतज्ञ म्हणून उपस्थित राहून अभ्यासक्रम तयार करण्यासाठी सहकार्य केले त्याबद्दल आपले आभार.

पुढील सहकार्यची अपेक्षा...!

दि.१६/०२/२०२१

ठिकाण- ऐनपूर

M.S.
समन्वयक
for (डा. २०२१) पा. वी. (२०२१)

[Signature]
प्राचार्य
सरदार व. प. कला व विज्ञान महाविद्यालय,
ऐनपूर ता. रावेर जि. जळगाव

Ainpur Parisar Shikshan Prasarak Mandal's
Sardar Vallabhbai Patel Arts & Science College, Ainpur

Tal-Raver, Dist-Jalgaon, [M.S] Pin-425507

Affiliated to K.B.C. North Maharashtra University, Jalgaon

Register under Act. 1956 of UGC under 2(f) & 12(B)

NAAC Re-Accredited with 'B' Grade (2nd Cycle)

Principal Dr. J. B. Anjane
(M.Sc. Ph. D.)

Web.:www.ainpurcollege.org

College Code: 180049
College Customer Code: 101100043

Phone & Fax (02584-271541
Mobile No. 9850192210
Email: svpca123@yahoo.com

"Linguistic Minority College"

जावक क्र.- *Byhand*

दि. ०६/०६/२०२१

“आभार पत्र

प्रति,

मा. प्रा. डॉ. जी. आर. डेमरे

श्री व्ही. एस. नाईक महाविद्यालय, रावेर

जि. जळगाव

विषय- 'शिवस्वराज्य दिन' निमित्ताने 'शिवरायांचा आठवावा प्रताप' या विषयावर प्रमुख वक्ते म्हणून मार्गदर्शन केल्याबद्दल..

आपण आमच्या महाविद्यालयाच्या विद्यार्थी विकास विभाग अंतर्गत दि. ०६-०६-२०२१ रोजी आयोजित विद्यार्थी विकास विभाग अंतर्गत 'शिवस्वराज्य दिन' निमित्ताने 'शिवरायांचा आठवावा प्रताप' या विषयावर विस्तृत असे मार्गदर्शन केले. त्याबद्दल आपले मनस्वी आभार. आपणाकडून भविष्यात आम्हास सहकार्य मिळेल हि आशा करतो, पुन्हा आपले आभार.

धन्यवाद

दिनांक ०६/०६/२०२१

ठिकाण- ऐनपूर

J. B. Anjane
प्राचार्य, डॉ. जे. बी. अंजने

अंजने

U. M. R. V. D.
विद्यार्थी विकास अधिकारी

प्रा. एस. पी. उमरीवाड

BHARTIYA SHIKSHAN SANSTHA'S

SHRI DNYANESH MAHAVIDYALAYA, NAWARGAON, DIST. - CHANDRAPUR 441223
NAAC Re-accredited 'B' Grade (CGPA 2.40) ISO 9001 : 2015

DR. SURESH S. BAKARE, M.Sc., B.Ed., M.Phil., Ph.D.
Principal

• Office: 07178258328, 258548 • Residence : 258422 • Mobile : 9423116421, 9767006024

आभारपत्र

आदरणीय डॉ.गणपत ढेंबरे
श्री व्ही. एस.नाईक महाविद्यालय रावेर,
जिल्हा जळगाव

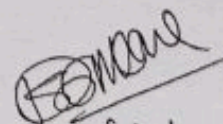
महोदय,

निती आयोग भारत सरकार व महाराष्ट्र शासन यांच्या निर्देशाप्रमाणे दि.17/06/2021 रोजी आमच्या महाविद्यालयाच्या मराठी विभागाच्या वतीने आयोजित केलेल्या गुगल मिट या Online Platform वरून संपन्न होणाऱ्या उपक्रमात सहभागी होऊन "पुस्तकांच्या सोबत आयुष्य जगताना" या विषयावर वाचनसंस्कृतीच्या दृष्टीने अतिशय महत्त्वाचे व्याख्यान आपण दिलात.

आमच्या विनंतीला स्वीकारून आपण वक्ते म्हणून जबाबदारी घेतली, आमच्या महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना आपल्या अभ्यासपूर्ण आणि अमोघ वाणीतून मार्गदर्शन केलात, आपले व्याख्यान खरोखरच विद्यार्थ्यांना प्रेरणा देणारे होते. आपला अमूल्य वेळ आमच्या महाविद्यालयासाठी आपण दिल्याबद्दल आपले मनःपूर्वक आभार.

दि. 17/06/2021

प्राचार्य/Principal
Shri Dnyanesh Mahavidyalaya
Nawargaoon, Dist. Chandrapur,
नवरगाव जिल्हा चंद्रपूर.

वि बेरार जनरल एज्युकेशन सोसायटी अकोला व्वारा संचालित
श्री किसानलाल नथमल गोयनका कला व वाणिज्य महाविद्यालय
कारंजा (लाड) ४४४ १०५ जि. वाशिम
नॅक 'ब+' श्रेणी (C.G.P.A.2.56)

Phone (07256) : 222062
223062

The Berar General Education Society, Akola's

SHRI KISANLAL NATHMAL GOENKA ARTS & COM, COLLEGE

Dr. V.R. Kodape
Officiating Principal
vrkodapedarj@gmail.com

KARANJA (LAD) 444 105 Dist Washim
(Affiliated to S.G.B. Amravati University, Amravati)
NAAC 'B+' Grade (C.G.P.A.2.56)
Website - www.skngacckrj.net
email-collegekaranjakn@gmail.com

Ref. No.:K.N.C./

आभारपत्र

Date : 20-6-2021

प्रती,

मा. डॉ. जी. आर. ढेंबरे

सहाय्यक प्राध्यापक, मराठी विभाग

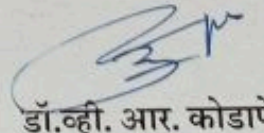
श्री. व्ही.एस.नाईक महाविद्यालय, रावेर

जिल्हा- जळगाव

महोदय,

नीती आयोग भारत सरकार व महाराष्ट्र शासन यांच्या निर्देशाप्रमाणे आमच्या महाविद्यालयातील ग्रंथालय विभागाच्या वतीने आयोजित केलेल्या दि. १९ जून २०२१ रोजी गुगल मिट या online Platform वरून संपन्न झालेल्या उपक्रमात सहभागी होऊन "पुस्तकांच्या सोबतीने आयुष्य जगतांना" या विषयावर वाचन संस्कृतीच्या दृष्टीने अतिशय महत्वाचे व्याख्यान आपण दिलात.

आमच्या विनंतीला स्वीकारून आपण वक्ते म्हणून जबाबदारी घेतली, आमच्या महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना आपल्या अभ्यासपूर्ण आणि अमोघ वाणीतून मार्गदर्शन केलात. आपले व्याख्यान खरोखर विद्यार्थ्यांना प्रेरणा देणारे होते. आपला अमुल्य वेळ आमच्या महाविद्यालयासाठी दिल्याबद्दल आपले मनःपूर्वक आभार.

डॉ. व्ही. आर. कोडापे

प्राचार्य

श्री. वि. न. गोयनका कला व
वाणिज्य महाविद्यालय, कारंजा

Raver Parisar Shikshan Prasarak Mandal's
Shri. Vitthalrao Shankarrao Naik Arts, Commerce and Science College
 NAAC Accredited 'B+' Grade (2nd Cycle)

Prof. (Dr.) Paresh Vasantlal Dalal
 (M.Sc., M.Phil., Ph.D.)
Principal
 Cell Phone : 7987819272
 e-mail : paresh10dalal@gmail.com

Raver, Tal. Raver, Dist. - Jalgaon - 425 508 (M.S.)
 Off. : (02584) 250447 (O), 252610 (D)
 e-mail : principalvsn_rvr@yahoo.in
 website : www.svencollegeraver.org
 Affiliated to North Maharashtra University, Jalgaon.
 UGC Recognition - S-2(F)-F8-77/2007(CPP-I), 31 Jan. 2008
 S-12(B)-F8-77/2007(CPP-II), 17 Sep. 2008

दिनांक १० / १० / २०२०

प्रति ,

प्रा. डा. जी. उर. ठेंबरे
 श्री.व्ही.एस.नाईक कला वाणिज्य व विज्ञान
 महाविद्यालय, रावेर जि. जळगाव.

विषय:- विद्यापीठाच्या ऑक्टो./नोव्हें.२०२० परिक्षेसाठी कनिष्ठ पर्यवेक्षक / अंतर्गत दक्षता पथक म्हणून नियुक्ती बाबत...

आपली नियुक्ती क.ब.चौ.उ.म.वि. च्या ऑक्टो./नोव्हें.२०२० परिक्षेसाठी कनिष्ठ पर्यवेक्षक / अंतर्गत दक्षता पथक म्हणून केलेली असून परिक्षेचे काम सक्तीचे असल्याने दिलेल्या तारखेस व वेळेस परीक्षा सुरु होण्याच्या अर्धा तास आधी महाविद्यालयात उपस्थित रहावे.आपणास दिलेल्या नेमणुकी मध्ये आपापसात बदल करू नये.

दिनांक	१०ते११.३०	०१ ते ०२.३०	०४ ते ०५.३०	दिनांक	१०ते११.३०	०१ ते ०२.३०	०४ ते ०५.३०
१२/१०/२०२०			✓	१६/१०/२०२०	✓		
१३/१०/२०२०	✓			१८/१०/२०२०			
१४/१०/२०२०				१९/१०/२०२०			✓
१५/१०/२०२०			✓	२०/१०/२०२०			✓
१६/१०/२०२०				२१/१०/२०२०			

टिप - क.ब.चौ.उ.म.विद्यापीठ परिपत्रका नुसार दिव्यांग परीक्षार्थी साठी अर्धा तास जास्त कालावधी देण्यात यावा.
 मा.सर्वोच्च न्यायालयाने दिनांक २८.०८.२०२० रोजी दिलेल्या निर्णयानुसार शै.व.२०१९-२० मधील अंतिम वर्ष /अंतिम सत्राच्या महाविद्यालयीन(Offline) परीक्षा संदर्भात विद्यापीठ परिपत्रक क्र.उमवि/१६/७-अ/८६४ दिनांक०३/०२/१९९६ व उमवि /१६/७-अ/पथ-४९/१९८९ दिनांक ०९/०२/१९९६ व महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम २०१६ चे आपण अवलोकन केलेले आहेच.आपल्या कार्यात हलगर्जीपणा झाल्यास आपल्यावर कारवाई करण्यात येईल याची नोंद घ्यावी.
 महत्वाचे - महाराष्ट्र विद्यापीठ १९९४ च्या कलम -३२ (५) (ग) अन्वये परीक्षे संबंधित सर्व कामे सक्तीची आहेत, याची नोंद घ्यावी.

प्रा. सी.पी.गोडे
 व.प.स.

प्राचार्य
 रा.प.श.प्र.मंडळ
 श्री.व्ही.एस.नाईक कला, वाणिज्य व
 विज्ञान महाविद्यालय, रावेर जि.जळगाव

Raver Parisar Shikshan Prasarak Mandal's
Shri. Vitthalrao Shankarrao Naik Arts, Commerce and Science College
 NAAC Accredited 'B+' Grade (2nd Cycle)

Prof. (Dr.) Paresh Vasantlal Dalal
 (M.Sc., M.Phil., Ph.D.)
Principal
 Cell Phone : 7987819272
 e-mail : paresh10dalal@gmail.com

Raver, Tal. Raver, Dist. - Jalgaon - 425 508 (M.S.)
 Off. : (02584) 250447 (O), 252610 (D)
 e-mail : principalvsn_rvr@yahoo.in
 website : www.svsncollegeraver.org
 Affiliated to North Maharashtra University, Jalgaon.
 UGC Recognition - S-2(I)-F8-77/2007(CPP-4), 31 Jan. 2008
 S-12(B)-F8-77/2007(CPP-4), 17 Sep. 2008

दिनांक १० / १० / २०२०

प्रति ,

प्रा.

डॉ. जी. आर. टेंबरे
 श्री.व्ही.एस.नाईक कला वाणिज्य व विज्ञान

महाविद्यालय, रावेर जि. जळगाव.

विषय:- विद्यापीठाच्या ऑक्टो./नोव्हें.२०२० परिक्षेसाठी कनिष्ठ पर्यवेक्षक / अंतर्गत दक्षता पथक म्हणून नियुक्ती बाबत...

आपली नियुक्ती क.ब.चौ.उ.म.वि. च्या ऑक्टो./नोव्हें.२०२० परिक्षेसाठी कनिष्ठ पर्यवेक्षक / अंतर्गत दक्षता पथक म्हणून केलेली असून परिक्षेचे काम सक्तीचे असल्याने दिलेल्या तारखेस व वेळेस परीक्षा सुरु होण्याच्या अर्धा तास आधी महाविद्यालयात उपस्थित रहावे.आपणास दिलेल्या नेमणुकी मधे आपापसात बदल करू नये.

दिनांक	१०ते११.३०	०१ ते ०२.३०	०४ ते ०५.३०	दिनांक	१०ते११.३०	०१ ते ०२.३०	०४ ते ०५.३०
२४/१०/२०२०	✓			०९/११/२०२०			
२६/१०/२०२०				१०/११/२०२०			
२७/१०/२०२०				११/११/२०२०			
३१/१०/२०२०				१२/११/२०२०	✓		
०१/११/२०२०							

टिप - क.ब.चौ.उ.म.विद्यापीठ परिपत्रका नुसार दिव्यांग परीक्षार्थी साठी अर्धा तास जास्त कालावधी देण्यात यावा.

मा.सर्वोच्च न्यायालयाने दिनांक २८.०८.२०२० रोजी दिलेल्या निर्णयानुसार शै.व.२०१९-२० मधील अंतिम वर्ष /अंतिम सत्राच्या महाविद्यालयीन(Offline) परीक्षा संदर्भात विद्यापीठ परिपत्रक क्र.उमवि/१६/७-अ/८६४ दिनांक०३/०२/१९९६ व उमवि /१६/७-अ/पथ-४९/९८९ दिनांक ०९/०२/१९९६ व महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम २०१६ चे आपण अवलोकन केलेले आहेच.आपल्या कार्यात हलगर्जीपणा झाल्यास आपल्यावर कारवाई करण्यात येईल याची नोंद घ्यावी.

महत्वाचे - महाराष्ट्र विद्यापीठ १९९४ च्या कलम -३२ (५) (ग) अन्वये परीक्षे संबंधित सर्व कामे सक्तीची आहेत, याची नोंद घ्यावी.

प्रा. सी.पी.गाडे
 व.प.स.

रा.प.शि.प्र.वे.क

श्री. व्ही. एस. नाईक कला, वाणिज्य व
 विज्ञान महाविद्यालय, रावेर जि. जळगाव

Raver Parisar Shikshan Prasarak Mandal's
Shri. Vitthalrao Shankarrao Naik
Arts, Commerce and Science College,
Raver - 425 508, Tal. - Raver, Dist. - Jalgaon.
[Affiliated to North Maharashtra University, Jalgaon (M.S.)]

Prin. Dr. P. V. Dalal
M.Sc., M.Phil., Ph.D.
e-mail : paresh10dalal@gmail.com
Cell Phone : 09420074998

Phone : 02584-250447(0)
e-mail : principalvsn_rvr@yahoo.in
U.G.C. Recognition -
S-2(F)-F8-77/2007(CPP-1), 31 Jan. 2008.
S-12(B)-F8-77/2007(CPP-1), 17 Sep. 2008.

जा.कं.: प्रशासन- /२०२०-२१

दिनांक : १०/१०/२०२०

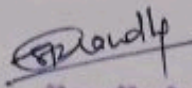
प्रति,

डॉ. जी. आर. ढेंबरे
मराठी विभाग
श्री. विठ्ठलराव शंकरराव नाईक
कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, रावेर

विषय - Academic/Research Score प्राथमिक तपासणी समिती गठीत करणेबाबत...

आपल्या महाविद्यालयात विद्ययापीठाच्या संदर्भ पत्र कबचौउमवि/६१७/२०१९ दि.
१०/०६/२०१९ नुसार पुढील प्रमाणे Academic/Research Score प्राथमिक तपासणी समिती गठीत
करण्यात येत आहे.

अ.कं.	नाव	पद
०१	डॉ. व्ही. बी. सुर्यवंशी	चेअरमन
०२	डॉ. एस. आर. चौधरी	समन्वयक
०३	श्री. पी. व्ही. पाटील	सदस्य
०४	डॉ. एस. जी. चिंचोरे	सदस्य
०५	डॉ. जी. आर. ढेंबरे	सदस्य

Coordinator
I.Q.A.C.
Shri.V.S.Naik Arts, Comm. & Sci.
College, Raver, Dist-Jalgaon (M.S.)

प्राचार्य
रा.प.शि.प्र.मंडळ
श्री. व्ही. बी. नाईक कला, वाणिज्य व
विज्ञान महाविद्यालय, रावेर जि. जळगांव

dr.satishmaske@zeeliffmail.com
॥ अखिल वेदव्युत्तराख्यान ॥

A Grade
NAAC Re-Accredited
(3rd Cycle)

कावयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University, Jalgaon
(पूर्वीचे उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव)

दुरधारी क्र. : २२५५२२० नं. ३३१

दुरधारी क्र. : २२५५२२० नं. ३३१

वेब साईट : www.nmu.ac.in

परीक्षा गोपनीय (पूर्वाधी) विभाग

जा.का.कवचौउमवि/१५-फ/कोरोना/प्रश्नसंच/११११०/२०२०

दिनांक : १०/०६/२०२०

गोपनीय / अत्यंत महत्त्वाचे / तातडीचे

प्रति,

१. मा.प्रा.डॉ. सतिश म्हरके, फला वाणिज्य विज्ञान महा.पिंपळनेर अध्यक्ष 94233974
२. मा.प्रा.डॉ. डॉ. मिलिंद देवरे, झार-डी-देवर महा. म्हसुदी सदस्य 84
३. मा.प्रा.डॉ. मंगेश पाटील, व्ही.एस.एस. महा. शुळ सदस्य
४. मा.प्रा.डॉ. गणपत देवरे व्ही.एस.एस. महा. शिवेर सदस्य
५. मा.प्रा.डॉ. अतुल देशमुख कला, वाणिज्य विज्ञान महा. काडगाव सदस्य

विषय : कोरोना (Covid-19) विषाणूचा प्रादुर्भाव व तद् अनुषंगाने झालेल्या टाळीबंदीमुळे स्थगीत अंतिम वर्षांचे / अंतिम सत्राचे लेखी परीक्षेचे प्रश्नसंच विद्यापीठास जमा करणेबाबत

महोदय,

उपरोक्त विषयाच्या अनुषंगाने नमूद करण्यात येते की, विद्यापीठामार्फत माहे मार्च / एप्रिल / मे, २०२० मध्ये होणा-या लेखी परीक्षा कोरोना (Covid-19) विषाणूचा प्रादुर्भाव व तद् अनुषंगाने झालेल्या टाळीबंदीमुळे स्थगीत करण्यात आल्या होत्या. सदर स्थगीत करण्यात आलेल्या विविध वर्गांपैकी फक्त अंतिम वर्षांच्या / अंतिम सत्राच्या परीक्षा माहे जुलै, २०२० मध्ये आयोजित करण्यासंदर्भात शासनाकडून प्रस्तावित करण्यात आले आहे. तथापि, अद्याप याबाबत अंतिम निर्णय झालेला नाही.

वर नमूद केलेल्याच्या अनुषंगाने महाराष्ट्र सार्वजनिक विद्यापीठ अधिनियम-२०१६ कलम ४८ (३)(क) अन्वये गटांत संपत्तीने सुचविलेल्या करोलप्रमाणे प्राश्निक, परीक्षक यांच्या नावास मा.परीक्षा व मूल्यमापन मंडळाने ठराव क्र. प.म.मं.३२/२०२०, दि.०९/०६/२०२० अन्वये मान्यता दिली असून त्यानुसार आपली T.P.B.A. Section II या अभ्यासक्रमाच्या Marcethi-361 या विषयाच्या अध्यक्ष / प्राश्निक म्हणून नियुक्ती केली आहे.

तेव्हा, या संदर्भात आपणास कळविण्यात येते की, अंतिम वर्षांच्या / अंतिम सत्राच्या परीक्षेची पूर्वतयारी म्हणून प्रश्नसंच तयार करणे आवश्यक आहे. त्यासाठी आपण T.P.B.A. Section II या वर्गाच्या Marcethi-361 विषयाचे एकूण ६० बहुपर्यायी (MCQ) प्रश्न निवडून त्यासोबत उत्तरतालिका (Answer Key) सह मा.अध्यक्ष, प्राश्निक मंडळ यांनी विद्यापीठात प्रत्यक्ष उपस्थित राहून एका पाकिटात CD सिलबंद करून त्या पाकिटावर त्या वर्गाचे नाव, अभ्यासक्रम, सत्र पेटर्न इ. गोष्टींचा स्पष्ट उल्लेख करावा व त्याची एक Hard Copy देखील विद्यापीठात जमा करून त्याची पोहोच घ्यावी.

-: प्राश्निक मंडळासाठी नियमावली :-

- (१) प्राश्निक मंडळाने सर्व विषयांच्या प्रश्नपत्रिका तयार करतांना प्रश्नपत्रिका ही बहुपर्यायी (MCQ) असेल त्यानुसार एकूण ६० बहुपर्यायी प्रश्न निवडावेत.
- (२) पदवी अभ्यासक्रम (UG) साठी दीड तास व पदव्युत्तर अभ्यासक्रम (PG) साठी दोन तासांची प्रश्नपत्रिका असेल त्या प्रमाणे एकूण गुण, प्रश्नसंचातील विभाग, उत्तरपत्रिका लिहिण्याचा कालावधी इ. गोष्टी प्रश्नपत्रिकेवर नमूद करण्यात याव्यात.

PTO

Pattens
June-2016
Pattens
New &
Old Pattens

unicef
for every child

**Two Day National Webinar on
The Role of National Service Scheme In the Preparedness Amidst Disasters**

Jointly organized by

**Regional Directorate of NSS, Pune, N.S.S. Cell Govt. of Maharashtra,
Unicef, India &
N.S.S. Department,
Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University, Jalgaon**

CERTIFICATE

This is to certify that, Dr.Ganpat Ramdas Dhembre Assistant Professor of Shri.V S Naik College Raver has participated in the two day National Webinar on 'The Role of National Service Scheme in the Preparedness Amidst Disasters' jointly organized by Regional Directorate of NSS, Pune, N.S.S. Cell Govt. of Maharashtra, Unicef, India and N.S.S. Department of Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University, Jalgaon on 12th & 13th June 2020..

Dr. R. S. Nannavare
Director, NSS KBCNMU,
Jalgaon

Shri. D. Carthiguone
NSS Regional Director
Maharashtra & Goa

Prof. B. V. Pawar
Officiating Registrar,
KBCNMU, Jalgaon

Dr. Atul H. Salunke
NSS SLO/OSD Govt. of
Maharashtra

KBCNMU/NSS/REGI.NO.0259

Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University, Jalgaon affiliated
Vidya Bharati Shaikshani Mandal Amravati's

Sant Muktabai Arts and Commerce College,
 Muktainagar. Dist. Jalgaon. Maharashtra (India)

Internal Quality Assurance Cell Organised

One Day International Webinar on

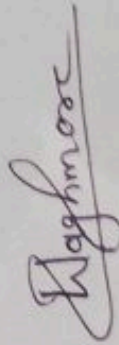
*Higher Education & Research
 Opportunities in Germany and Europe*

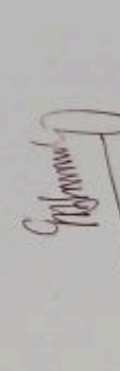
CERTIFICATE

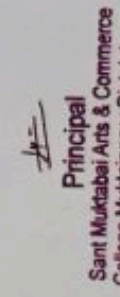
This is to certify that Mr./Mrs. Dr.Ganpat Ramdas Dhembre has participated in One Day International Webinar on **Higher Education & Research Opportunities in Germany and Europe** organised by Internal Quality Assurance Cell, Sant Muktabai Arts and Commerce College, Muktainagar on 04/November/2020.

Certificate ID: SMC-173

 Dr. P. A. Waghmare
 CONVENER

 Dr. S.K Mali
 CONVENER

 Prof. L. B. Gayakawad
 IQAC Co-ordinator

 Principal
 Sant Muktabai Arts & Commerce
 College, Muktainagar Dist. Jalgaon
 Prof. Dr. I. D. Patil
 Principal

SCAN TO VERIFY

NTVS'S

G. T. Patil College, Nandurbar (M.S.)

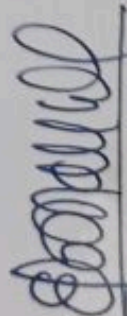
One Day National e-Conference on

Impact of COVID-19 on Higher Education

Certificate

This Certificate is presented to **Dr. G.R. Dhembre**
of **V.S. Naik College Raver** for actively participated in the conference
organized by the National Service Scheme unit of G T Patil College,
Nandurbar (M.S.) on 28/01/2021.

Dr D B Deore

Dr A R Bhuyar

Org. Secretary

Convener

Dr M J Raghuvanshi

Organizer

Vice- Principal

Prof. V S Shrivastava

Principal

Made for free with Certify'em

National Service Scheme, WE App & Movement of Positivity organisation
jointly organised a one-day workshop on
'WE the Movement of Positivity'

CERTIFICATE OF PARTICIPATION

This is to certify that
Ganpatrao Dhembre

has successfully attended the one-day online workshop organised by NSS, WE App & Movement of Positivity organisation 15th January, 2021.

Dr. Prabhakar Desai
State Liaison Officer
National Service Scheme,
Maharashtra State, Mumbai

Raj Deshmukh
Director WE App

Yashwant Shitole
State Co-ordinator
Movement of Positivity

Webinar

18th May, 2021

Certificate Of Participation

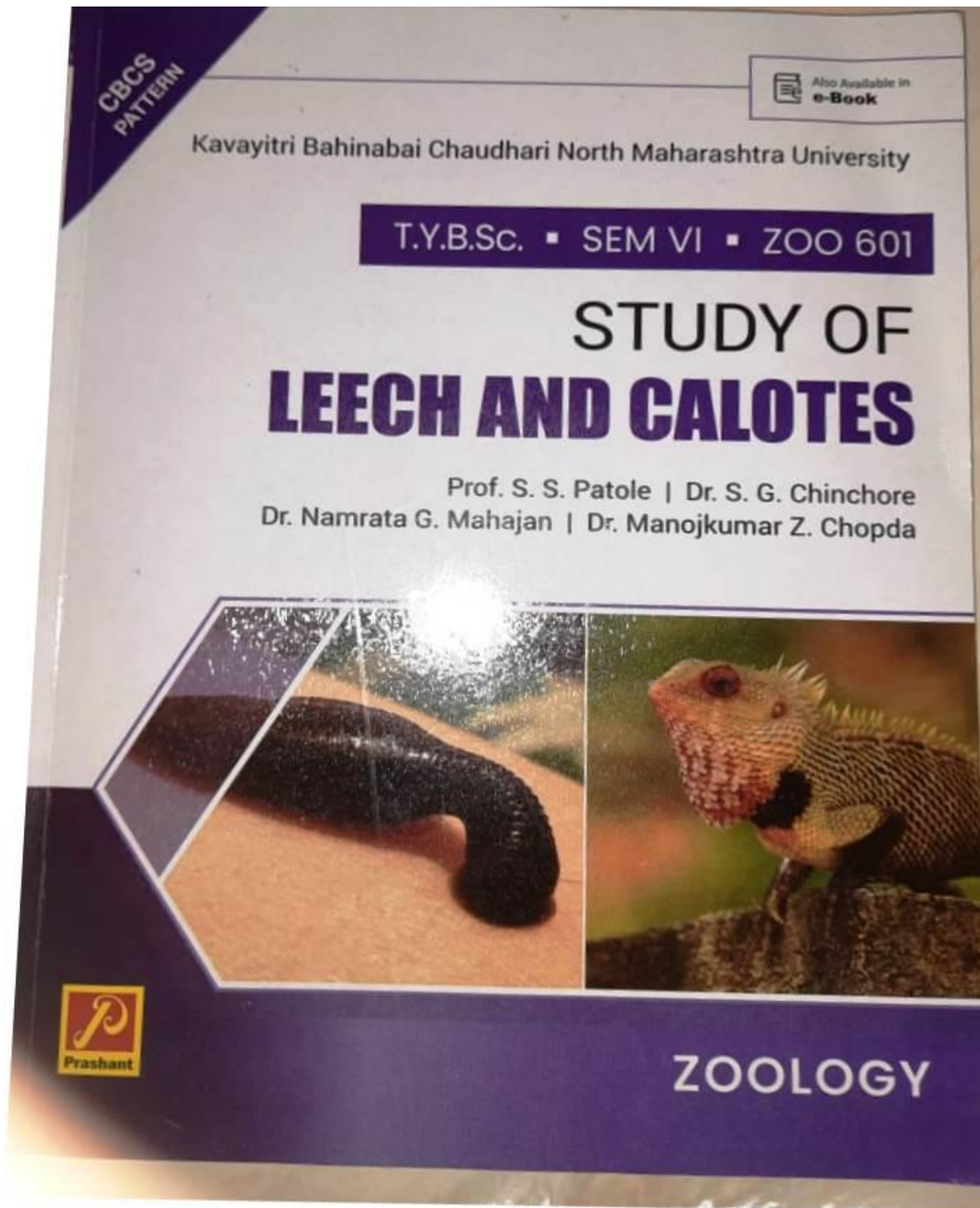
*This is to certify that Mr./Mrs./Ms. Dr.Ganpat Ramdas Dhembre
Shri.V.S.Naik College Raver*

from

*Participated in Webinar on "IQAC Coordinators Meet" organized by MasterSoft
ERP Solutions Pvt. Ltd. Nagpur on Tuesday, 18th May 2021.*

Shyam V. Somani
Managing Director
MasterSoft ERP Solutions Pvt. Ltd

Book Chapter Contribution By Dr. S. G. Chinchore

As per U.G.C. Guidelines and also on the basis of revised syllabus of Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University with effect from June, 2020, Also useful for all Universities.

STUDY OF LEECH AND CALOTES

T.Y.B.Sc. (CBCS) | ZOO - 601 | Sem VI

- A U T H O R S -

PROF. S. S. PATOLE

Professor, Department of Zoology,
V. V. M's. S. G. Patil Arts, Science and Commerce
College, Sakri, Dist. Dhule

DR. S. G. CHINCHORE

Department of Zoology,
S.V.S. Naik Arts, Commerce and
Science College, Raver

DR. NAMRATA G. MAHAJAN

Department of Zoology
Moolji Jaitha (Autonomous) College, Jalgaon

DR. MANOJKUMAR Z. CHOPDA

Department of Zoology
Moolji Jaitha (Autonomous) College, Jalgaon

*With Best Compliments
from,
Authors and Publishers*

**Prashant
Publications**

**Prashant
Publications**

© Reserved

STUDY OF LEECH AND CALOTES

TY.B.Sc. (CBCS) | ZOO-601 | Sem VI

Publisher and Printer

Prashant Publications

3, Pratap Nagar, Shri Sant Dnyaneshwar Mandir Road,
Near Nutan Maratha College, Jalgaon 425001.

. Phone . Website . E-mail

(0257) 2235520, 2232800

www.prashantpublications.com

prashantpublication.jal@gmail.com

. First Edition . ISBN . Type Setting

March, 2021

978-93-90483-07-5

Prashant Publication

Price : ₹ 70/-

e-Books are available online at www.prashantpublications.com

Prashant Publications app for e-Books

kopykitab.com • amazon.com • play.google.com

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying (xerox copy), recording or otherwise, without the prior permission.